Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

ЗАСНОВАНА 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST. JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, мані-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 22-го ПАДОЛИСТА 1919. Ч. 139. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. SATURDAY, NOVEMBER 22, 1919. No. 139.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

СХІДНА ГАЛИЧИНА ВІДДАНА ПОЛЬЩІ НА ПРОТЯГ 25 ЛІТ.

Рішене в сій справі принята головна рада в четвер рано.

ПАРИЖ, 20. падолиста. — **Головна рада мирової конференції рішила нині рано віддати Польщі опіку над східною Галичиною під наглядом лїґи народів на протяг 25 літ.**

По упливі 25 років лїґа народів має порішити будучність сеї території.

УСПІХИ ПОВСТАНЦІВ НА УКРАЇНІ.

Махно здобув Александровск, Мелітопіль і Маріюпіль.

(Телеграма від „Приятелів України").

ВАШІНҐТОН, 20. падолиста. — Телеграма з Каменця доносить, що Денікін закрив українську академію наук в Киеві.

Команданти всіх революційних груп на Україні, Зелений, Ангел, Махно, Соколовський і Шаповал зорганізували спільний штаб. Їх орган „Український Повстанець" виходить в Козятині. Спільний штаб повстанців має свої власні літаки, яких уживає для розсилання розказів до поодиноких груп і для удержання комунікації зі штабом Петлюри.

Найліпше поводить ся Махнови. Його війска здобули Александровск (над Дніпром в Катеринославщині), Мелітопіль (в Херсонщині) і Маріюпіль (над Азовським морем в Катеринославщині). Війска Махна машерують тепер на Бердянск (над Азовським морем).

20.000 ЖОВНІРІВ З АРМІЇ ПЕТЛЮРИ МАЛО ПЕРЕЙТИ НА СТОРОНУ ДЕНІКІНА.

Галицьких офіцирів заступлено російськими.

РОСТІВ НАД ДОНОМ, 21. падолиста. — 20.000 жовнірів з галицької армії, яка становила ліве крило армії ген. Семена Петлюри і складала ся з бригад Вольфа Кравса і Микитки, перейшло на сторону війск ген. Денікіна.

Російські офіцири займуть місце офіцирів галицьких і галицькі війска будуть перенесені на иншій боєвий фронт армії добровольців.

ПОЛЬСЬКІ ЗЛОЧИНИ.

МЕМОРІЯЛ УКРАЇНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ДО ВІЙСКОВИХ ВЛАСТИЙ У ВАРШАВІ ТА ДО ПРЕЗИДІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

(З віденського тижневика „Український Прапор", з 28. жовтня 1919).

Тому, що наші заходи для поліпшеня долі українських полонених у війскових та цивільних місцевих властий остають без успіху, звертаємось в імя засад гуманности і культури до варшавських властий з проханнєм о інтервенцію та видачу розпорядків, які вплинули би на поправу відносин наших цивільних і війскових полонених. Не вичислюємо подій, які лучають ся по селах і містечках близко боєвої лінії в занятих частинах бувшої східної Галичини.

Звертаємо тільки увагу на масові надужиття та знущаня на цивільних і війскових полонених в таборах і вязницях в часї транспортів, а в богато випадках і в шпиталях. Припускаємо, що се діеть ся без відома властий у Варшаві, з вини несовісних та нелюдських командантів та підвладних органів. Тому подаємо до відома деякі факти, які ми одержали від пошкодованих та скривджених.

В послїдних часах зачали що правда команди звільнювати задержаних в падолисті бувших жовнярів австрійської армії, що вертали ся з фронтів до дому; зачали також звільнювати й цивільних полонених, та значна частина сих, що на основі розпорядку міністерства для військових справ з дня 13. мая 1919 р. повинні бути звільнені, ще досї находить ся у вязницях і бараках. В сей спосіб кількадесять тисяч людий, старців, дітий, жінок, вертаючих з фронту інвалїдів, сьвященників, учителів, урядників, зелїзничників, робітників зі сіл і міст, переповнює **бараки і вязниці у Львові, Станиславові, Домбю, Вадовицях, Віснїчу, Стшалкові, Щиперні, Берестю Литовськім, Перемишлї, Пикуличах, вязниці бувшої Австрії, Росії і цитаделї Модліна.** Виголоджувані цїлими місяцями, обрабовані в часї транспорту з одежі і гроший, побивані, словом, в найгірших гігієнїчних та апровізаційних відносинах попадають наші нещасні арештанти в епідемічні недуги; гинуть десятками в шпиталях і вязницях або виходять калїками на цїле житте. Табори стають ся розсадниками пятнистого тифу і туберкульози, які загрожують поширеннєм по цїлім краю. Полонені не мають опіки горожанських комітетів і комітетів жінок. На основі договору з дня 1. лютого і 13. марта 1919 р. признано комітетам право опіки над полоненими, але з прав тих в деяких таборах і шпиталях не вільно їм користати. Подаємо до відома частину фактів та списи, які дійшли до Українського Червоного Хреста, а також сї події, що їх сьвідками були члени комітету опіки над полоненими.

Перегляд вязниць, про які знаємо:

ЛЬВІВ:

Вязниця Бриґідки при Казимирівській улиці. В Бриґідках приміщені були завсїди злочинці. Тепер мали вони служити яко переходовий пункт для інтернованих. Але на дїлї інтерновані остають ся там по кілька місяців по переслуханю.

Полеєа Жандармерія. Личаківська ул. ч 83. Інтерновані приміщені здебільша в пивницях. Леґіоністи Вінніцкий і Сьвіґот побивають людий, в сїм числї — сьвященників, офіцирів та інтеліґентів інтернованих, по лици прикладами крісів так, що лице пухне і синїє. Заковують людий в кайдани. Се зізнають побиті люди, яких опісля звільнено. Віпоручниць Червоного Хреста не допускають до вязниці. Управи при Зеленій і Замартинівській улиції також не допускають нікого з українського комітету Червоного Хреста. Переповнення такі великі, що в кімнаті на 36 квадратових метрів містить ся 40 осіб. Пожива дуже лиха і недостаточна.

СТАНИСЛАВІВ:

Хорих, які мають 40 степенів горячки, вивозять зі шпиталів. Реконвалєсцентів по тифі, на пів хорих, приміщено у вязниції в холодї, що хорим людям даеть ся дїймаючо відчувати. При транспортах і на двірці копвої бють офіцирів і стрільців. Се зізнають німецькі сестри, які по 3 годинах видалено зі служби і вислано до Відня (їх назвиска подано до Комітету Українського Червоного Хреста). Ті сестри, се переважно Діяконїсси, що робили службу з великою посьвятою і фаховим знаннєм. Мимо сього обидила їх польська дама Червоного Хреста п. Ґраф т присутности хорих Поликів, які протестували проти їх видалення зі шпиталів, бо цїнили їх опіку.

ПЕРЕМИШЛЬ:

В бараках на Засяню богато побитих людий зі синцями на тїлї. Лучаеть ся, що деколи дістають поживу тільки раз на день. Пожива дуже лиха.

ПИКУЛИЧІ БІЛЯ ПЕРЕМИШЛЯ.

Коло 10.000 цивільних і війскових полонених, більше як через 3 тижнї не діставали хлїба тільки т. зв. „цвібак" і зупу в дуже малій скількости. З початком серпня було коло 500 осіб хорих на тиф а 20 вмирало денно. На шпитальних віддїлах розбирають хорих з біля і кладуть на причах прикритих брудними накривалами. Ліків нема.

ДОМБЄ БІЛЯ КРАКОВА.

Коло 5.000 людий. Бараки були переповнені; опісля привезли до 700 осіб з Берестя Литовського. Дня 3. VI. були масові погроми людий; сторожа побила коло 700 осіб. Прислане з України за посередництвом Швайцарського Червоного Хреста біле, яке роздали жінки з польського Червоного Хреста, відібрано полоненим.

ВАДОВИЦІ.

Понад 3.000 людий. Між ними поворотці з австрійських фронтів, задержані від падолиста, яких щойно тепер зачинають відсилати до дому. Люди голодні. Пожива не достаточна.

ВІСНІЧ.

25 політичних вязнів, з якими дуже зле обходить ся місцева команда. Приміщені вони в найгірших вогких кімнатах, без ліжок; 15 з них замкнено між злочинців, що зневажають їх та обкрадають. **14-літних хлопців, гімназійних ученників уживають до тяжких робіт. Інтерновані просять, щоби зрівнати їх житеві умовини бодай з умовиками, серед яких приміщені злочинці.** Просять о перенесеннє до окремих, сухих і здорових кімнат, — з ліжком, коцом та сінниками; о право дістати 2 рази в місяци почтовий пакунок з поживою від родини; право відвідуваня 1 раз в місяци через родини; право писаня листів 2 рази на місяць; право купувати хлїб за власні гроші (від місяця заборонено і се); не уживати старців і хлопців низше 18 літ до тяжких робіт; о дозвіл уживання власного біля й одежі; о дозвіл інтеліґентним людям на читаннє і науку, посїданнє потатки й олівци, що було одинокою розрадою в тяжкім життю вязнів та о наказ, щоби служба їх не побивала.

СТШАЛКОВА КАЛІСЬКОЇ ҐУБЕРНІЇ.

Коло 7.000 Українців. Бараки переповнені, знищені; дощева вода переціджуеть ся до середини, де вогкість і гриб. Поділу вязнів нема. Не мають місця, щоби положитись хочаб на землї. Деякі сидять через цїлу ніч. Голодні, не мають сили ходити, не опираючись о окружаючі предмети. Одежу їм забрали і вони лишились в лахміттю. Недостача біля й обуви. **Обрабовано їх в дорозї, що зі Львова тривала 9 днів. Часто бють їх кагайками з мідяного дроту.**

БЕРЕСТЄ ЛИТОВСЬКЕ.

Українських полонених забрано; лишилось кілька женщин з дітьми в окремих бараках. Женщини в крайній нуждї; просять о перенесеннє до иншого табору або о звільнення. Походять з Холмщини. Частину полонених з Берестя держано через кілька днів у ваґонах, не дaючи їм поживи так, що напів живі приїхали до Домбя. Опісля відвезено кількадесять до шпиталів, де тепер кінчать житте. **Чотирох умерло сейчас в дорозї. Се діеть ся в часї оглядин американської місії, перед котрою скрито їх у ваґонах.**

ШПИТАЛІ: ПОЛІТЕХНІКА — ЛЬВІВ.

Навіть до шпиталів не допускають жінок з комітету. Лікар Алексевич, сестри і служба віднесять ся брутально супроти хорих і жінок з Українського Червоного Хреста, мимо сього, що мають леґітимації від польських війскових властий на звиджування шпиталів.

Делеґація Червоного Хреста просить війскові власти о дозвіл:

1. Звиджування всїх шпиталів, таборів і вязниць в присутности представника війскових властий і делеґата польського Червоного Хреста.
2. Випущеня цивільних інтернованих, звільнених міністерством, та віддіставлення їх до дому під опікою Червоного Хреста.
3. О уміщенне оставших в людських санітарних умовинах після приписів гаґської і женевської конвенції.
4. О узглядненне прохань політичних вязнів у Віснїчу.
5. О виданне заказу биття і знущань над людьми, скасовання нагайок і видалення такої сторожі, що не примінить ся до сих приказів.

Делеґація Українського Червоного Хреста, яка в Українській Народній Республїці працювала над поправою санітарних відносин також серед полонених Поляків, була сьвідком, що число полонених доростало кілька тисячів, разом з цивільними інтернованими. Всї були приміщені по дворах, монастирях і школах; часто по селах, серед городів. Мали постійну опіку зі сторони польських комітетів жінок, які щоденно могли відвідувати кожний табор і шпиталь та заносити обіди, одежу і книжки. Хорих поміщувано в окремих шпиталях, а оскільки шпиталів не було, засновано нові або спроваджувано з Києва і Одеси.

*

* *

Тільки говорить меморіял. Осібна делеґація Українського Червоного Хреста завезла його у Варшаву в серпни с. р. та — очевидно — жадного успіху не добула. Поляки сьвідомо наважились вигубити всїх наших полонених та інтернованих, які находять ся в їх руках. Та думаємо, що тут повинен відізватись за нашими заходами сьвіт. Треба показати Ляхам, що вони не живуть як дикарі серед полїнезійських островів, а в культурній Европі. Ось наша задача.

В РОСІЇ.

САВЕТСЬКІ ВІЙСКА ЗДОБУЛИ КУРСК.

Загальний наступ большевиків проти Денікіна розпочав ся.

ЛОНДОН, 19. падолиста. — Большевицька бездротна телеграма з Москви доносить, що саветські війска розпочали наступ проти Денікіна і здобули в вівторок Курск, столицю губернії тої-ж назви.

(В останних часах саветські війска відзискали на полудневім фронті Орел, Вороніж і Чернигів. Занятє Курска вказує, що большевики розпочали вже загальний наступ проти Денікіна, якого воєнне положене в останних днях дуже погіршило ся з причини революції на задах його армії).

20.000 ЖОВНІРІВ З АРМІЇ ЮДЕНИЧА ПЕРЕЙШЛО НА СТОРОНУ БОЛЬШЕВИКІВ.

Армія Юденича розбита на дві части.

ГЕЛЬЗІНҐФОРС, 17. падолиста. — Нинїшна телеграма доносить, що 20.000 жовнірів з армії ген. Юденича перейшло на сторону большевиків.

Большевицька бездротна телеграма доносить, що положене армії ген. Юденича є дуже грізне. Армія Юденича є перетята на дві части. Вона приневолена або піддати ся або переступити естонську границю.

Естонське правительство загрозило, що буде інтернувати всякі війска, які лише перейдуть границю Естонії.

В кождім случаю в протягу сього тижня буде очищений терен між Лугою і Нарвою.

АРМІЯ КОЛЧАКА ВТРАТИЛА 28.000 В ПОЛОНЕНИХ.

Замах на житє Колчака.

ЛОНДОН, 19. падолиста. — У воєнних операціях, які довели до здобутя Тобольска, Ішіма, Петропавловска, Кокізетова і Омска, саветські війска полонили 1.000 офіцирів і 27.000 жовнірів, як се доносить бездротна телеґрама з Москви.

Тасама телеґрама доносить про замах на житє Колчака, голову всеросійського правительства. На Колчака кинено ручні ґранати. З його окруженя 6 жовнірів було вбитих, а 12 ранених.

Колчак пропав без вісти.

ЛОНДОН, 19. падолиста. — В урядових кругах панує велике затрівожене з приводу браку вістки про долю адм. Колчака.

Телеґрама кореспондента часописи „Таймс" доносить з Новониколаєвска, що адмірал Колчак рішив ся позістати в Омску після того, коли всї урядники вже виїхали з міста, забираючи зі собою засоби золота. Сю вістку одержано в два дні після здобутя Омска большевиками.

Омск в части спалений.

НОВОНИКОЛАЄВСК, 16. падолиста. — Большевицькі війска заняли Омск дня 15. падолиста рано. Опорожнене міста треба було прискорити з причини бунту серед війск в Кулязінові, де містив ся вже через довгий час осідок большевицької аґітації. Сибірські війска висадили мости у воздух.

Омск є в части спалений. Пожар в місті повстав, коли підпалено деякі склади амуніції, яку годі було вивезти. Головна команда уступаючої армії спочиває в руках ґен. Сахарова.

Чеський генерал на чолі революції у Владивостоці.

ВЛАДИВОСТОК, 18. падолиста. — Нині по двох днях боротьби вдало ся правительственним війскам ген. Розанова здавити повстане, яке підняли революційні війска під проводом чеського ген. Гайди, бувшого команданта протибольшевицьких війск на уральськім фронті.

Революційні війска, які числили около 1.600 жовнірів, заняли були зразу зелізничу стацію і деякі важнійші становища в місті. З поїзду, в якім містила ся головна кватира ген. Гайди, повівав зелено-білий прапор, хоругов сибірських установчих зборів, які свого часу адм. Колчака був розігнав. На прапорі була видна напись „За установчими зборами".

Революціонери видали вчера рано відозву, в якій було сказано, що вони зовсім отверто виступають проти омського правительства і його голови, адм. Колчака. В головній кватирі ген. Гайди утворено тимчасове правительство, в склад якого вийшли яко президент Іван А. Якушев, а яко його заступники Аркадій А. Краковицький і Валеріян І. Моравицький. Ген. Гайда обіймив головну команду над війсками нового правительства.

Завзята боротьба тривала майже через два дні. В ній брали участь також машинові крісі і гармати. Ген. Розанов, одержавши поміч відзискав контролю в цілім місті з виімкою стації.

Війска алїянтів в боротьбі участи не брали, лише патролювали улиці, охоронюючи чужинецькі організації.

До подібних заворушень прийшло в Читі і инших містах далекої Сибірі. Зелізниче полученє з Владивостоком перерване.

Чесько-словацькі війска в революції участи не брали. Підчас бомбардовання міста около 100 цивільних осіб було вбитих і ранених.

Ген. Гайда ранений і взятий в полон.

ВЛАДИВОСТОК, 19. падолиста. — Революційні війска, на чолї яких стояв ген. Гайда, потерпіли цілковите пораження. Сам ген. Гайда зістав ранений і взятий в полон. Богато учасників революції вже розстріляно.

„Червона армія" і мир.

ЛОНДОН, 20. падолиста. — Большевицька бездротна телеграма доносить:

„Англійська буржуазія, заведена у своїх надіях, робить усилия довести до мирової конференції з Росією, в якій могли би взяти участь саветська Росія, а також її вороги з білої гвардії. Ся зміна є ділом червоної армії, яка вирвнала дорогу для дипломатичних переговорів.

„Коли червоні прогнали Колчака на схід, Денікіна на полуднє, а Юденича в море, тоді в головах перестрашених алїянтів зродила ся гадка переговорів з саветською Росією. Заки алїянти скличуть мирову конференцію, червона армія упорається остаточно з чорносотенною бандою, а тоді алїянти будуть мати до діла лише з одним правним російським правительством, а іменно зі саветами".

Переговори большевиків з Англією?

СТОКГОЛЬМ, 20. падолиста. — З достовірних жерел доносить ся, що в Копенгаґен, мають відбути ся вступні переговори між саветською Росією і Анґлією. Вправді переговори будуть вести ся зразу в справі виміни полонених, але вони можуть бути початком дальших переговорів мирових.

В англійських кругах боять ся, щоби саветські представники на случай відмовного становища Англії не зробили союза з Німеччиною.

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

СЕНАТ НЕ ПОТВЕРДИВ МИРОВОГО ДОГОВОРУ.

Сподіють ся, що справа мира прийде ще раз перед сенат на слідуючій сесії.

ВАШІНҐТОН, 19. падолиста. — Нині вечером відбуло ся після довгої і горячої дебати в сенаті голосоване в справі потвердження мирового договору з Німеччиною.

При голосованю над потвердженєм мирового договору зі застереженями Ладжа 39 сенаторів голосувало за, а 55 проти.

При голосованю над потвердженєм мирового договору без ніяких застережень 38 сенаторів голосувало за, а 53 проти.

Отсим оба внесення в справі потвердження мирового договору з Німеччиною зістали сенатом відкинені. О год. 11.10 в ночи сесію замкнено.

Перед відкриттєм сесії сенатор Ладж поставив був внесенне, щоби сенат ухвалив резолюцію, в якій було би сказано, що війна з Німеччиною покінчена. Се внесенне відіслано до комісії заграничних справ і воно прийде перед сенат на слідуючій сесії, яка має розпочати ся дня 1. грудня.

З політичних кругів доносять, що президент Вілсон ще не тратить надії та що буде робити старання, аби мировий договір був потвердженний на слідуючій сесії.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

АЛІЯНТИ МАЮТЬ НАМІР ПРОГОЛОСИТИ З ДНЕМ 1. ГРУДНЯ ВАЖНІСТЬ МИРОВОГО ДОГОВОРУ.

Становище американського сенату супроти мирового договору викликало велике невдоволене.

ПАРИЖ, 20. падолиста. — Становище, яке займив американський сенат, відмовляючи потвердження мирового договору з Німеччиною, викликав в політичних кругах алїянтів велике невдоволене і несмак.

В мирових кругах ходить чутка, що алїянти проголосять з днем 1. грудня важність мирового договору з Німеччиною помимо непотвердження його Злученими Державами.

В ПРИБАЛТІЙСЬКИХ КРАЯХ.

ДЕЛЕҐАТИ САВЕТСЬКОЇ РОСІЇ І ПРИБАЛТІЙСЬКИХ КРАЇВ ЗГОДИЛИ СЯ НА ВИМІНУ ПОЛОНЕНИХ.

Літвінов удаєть ся в дорогу до Копенгаґен.

ДОРПАТ, 18. падолиста. — На конференції представників Естонії, Литви, Латвії і саветської Росії обі сторони приймили услівя щодо виміни полонених.

Завтра голова саветської делеґації, Максим Літвінов, удаєть ся в дорогу до Копенгаґен.

Німецькі війска опорожнюють прибалтійські краї.

БЕРЛІН, 19. падолиста. — Німецькі війска опорожнюють прибалтійські краї. Опорожнене відбуваєть ся під наглядом ген. Еберґарда, який прибув до Мітави. Німецькі війска відїзять зелїзницею до Німеччини.

Латиські війска здобули місто Бавске, на полудневий схід від Мітави, причім взяли велику воєнну добичу.

В ЧЕХІЇ.

Чеське духовенство за зірванем з Римом.

ПРАГА, 26. жовтня. — Вчера появили ся в цілій Чехії відозви комітетів чеських сьвящеників, які взивають, щоби дня 28. жовтня в річницю поваленя чужої власти наступило також остаточне зірване з римською церквою. У відозві говорить ся, щоби від сього дня відбувати всякі церковні чинности виключно після обряду „чеських братів", то є після науки Івана Гуса.

Рівночасно парох з Радваніц, Стібор, який перший оженив ся, видав відозву до всїх чеських священиків, що дасть їм шлюб, звільняючи їх від оповідий і инших формальностий.

Доси зірвало з римською церквою в Чехії 50 священиків, які вступили в супружеський стан.

В ІТАЛІЇ.

Побіда соціялістів при виборах в Італії.

РИМ, 19. падолиста. — **Вислїд останних виборів викликав крізу в кабінеті. Міністер заграничних справ, Тіттоні, обстоює при своїй резиґнації. Ходить чутка, що небаром буде утворений новий кабінет, в якім будуть заступлені партії відповідно до числа послів.**

Дотеперішний вислїд виборів представляеть ся, як слїдує: 212 конституціоналїстів, 102 клерикалів, 8 републиканів і 155 соціялїстів.

———o———

Побіда соціялїстів в Бельгії коштом католиків.

БРУКСЕЛЇЯ, 20. падолиста. — Урядові звіти з останних виборів сенаторів виказують, що католики, які мали в попереднім сенаті більшість, будуть мати лише 43 послів, підчас коли лїберали здобули 30, а соціялїсти 20 місць.

Католики втратили при послїдних виборах 12 мандатів, з того 2 в користь лїбералів, а 10 в користь соціялїстів.

В АНГЛІЇ.

Криваві заворушеня в Єгипті.

КАІРО (Єгипет), 19. падолиста. — Підчас заворушень на улицях міста було 10 осіб убитих і 120 ранених. Майже всї рани походять від крісових куль. Останні заворушеня були грізнїйші ніж в марті і цьвітни. В останнім заворушеню брало участь поверх 10.000 осіб.

Демонстранти спалили три поліційні стації, увільнили увязнених і уладили похід з раненими провідниками головними улицями міста. Англійським війскам вдало ся привернути спокій.

НА УГОРЩИНІ.

Новий коаліційний кабінет на Угорщині.

ПАРИЖ, 20. падолиста. — На Угорщині утворено нове коаліційне правительство, на чолї котрого стоїть Ліссат. Ґр. Чакі обіймив уряд міністра заграничних справ. Християнський бльок заступають в правительстві ґр. Зіхі, Фрідріх і Гузар, [illegible]никами соціялїстич[illegible] Герамі і Пайдль.

"SVOBODA" (LIBERTY)

The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief,
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31. 1918.

SUBSCRIPTION: United States:		ПЕРЕДПЛАТА: в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ ВІД ПОЛЬСЬКОГО ЗЛОЧИННОГО НАЇЗДУ!

СЕНАТ І МИРОВИЙ ДОГОВІР.

В середу сенат у Вашінґтоні відкинув мировий договір з Німеччиною.

Відбуло ся три голосованя. Перше голосоване було над принятем договору із застереженем сенатора Ладжа (републиканця) щодо права конгресу в справі виповіджуваня війни Злученими Дрежавами, колиб вони належали до Ліґи Народів! друге голосоване було повторенем над першим внесенем; і вкінци третє й останнє голосоване було над внесенем, щоби договір приняти без усяких застережень.

Усі три внесеня сенат відкинув більшостию олосів і потім ухвалено сесію сенату відложити на наозначений час.

Тепер справа так стоїть, що Америка не приняла мирового договору і покищо военний стан між нею і Німеччиною ще триває, однак неприняте договору в сенаті минулої середи ще не є остаточним порішенем справи. Вона ще раз прийде перед сенат в зимовій сесії і сподівають ся, що сенат приймe мировий договір, однак таки відкине обовязок для Злучених Держав належати до Ліґи Народів.

ПОЛЬСЬКА ПАНЩИНА В НАПАДЕНІЙ ГАЛИЦЬКІЙ УКРАЇНІ.

(З львівського українського дневника „Вперед").

Селяни з Маклашева коло Випник жалують ся, що жандармерія виганяла їх примусово до осінних робіт в часі, коли власні їх збори н ебули ще покінчені, і там платили їм за дневну роботу лиш 10 корон без харчу. Ми розуміємо, що до адміністрації краю належить дбати, щоби пільні засїви були як слід зібрані, одначе се не повинно діяти ся з кривдою для селянства. А тимчасом воно виходить на таке! Адміністраційні приписи з попередних років, які й досі обовязують, вказують виразно, що у кождого стоїть на першім місци власна робота, а відтак щойно чужа. Колиж уже примушуєть ся до праці, то треба давати такунагороду, яка в тих сторонах загально принята. В повіті платять робітникам за дневну роботу по 20 корон і дають харч. З другого боку н евистарчає платити 10 корон в нинішнім часі на харч, бо тимсамим селяни мусять до своєї роботи в дворі ще доплачувати! Отже не досить, що двір дістає у своїм часі робітників, але одержує їх ще півдармо.

І питаємо, яким правом приходить двір до такої даремщини? Чи знають про се „власти", що діеть ся по наших селах? В„соймі" і пресі дискукуеть ся дуже богато про ліберальні реформи в користь робочого населеня, а на ділі панують у нас обшарники і заводять формальну панщину.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

Присяга на вірність Українській Народній Републиці.

Українське пресове бюро доносить:

Дня 14. жовтня с. р. відбуло ся в Каменці на Поділю зложенe присяги вірности Українській Народній Републиці.

Ранком на катедральній площі при розвинених хорувах і під звуки військової музики виступало військо У. Н. Р. Площу виповнила непроглядна товпа народу, члени товариств і репрезентацій, урядники всіх інституцій, а вкінци представники головного ґенерального штабу і міністерства війни.

О 11. годині розпочалось торжествене богослужене, а потім наступило відібране присяги. Найперше зложили присягу члени Директорії, потім міністри, урядники і військо. Підчас торжества у головного отамана Петлюри були присутні представники польської і румунської місії.

Голову держави і головного вожда всіх оружних сил У. Н. Р. витало з одушевленем військo і народ. Закінченем торжества було представлене в театрі М. Садовського.

З Винниці.

Старокраєві польські ґазети доносять:

Винниця находить ся в руках галицьких Українських Січових Стрільців. Вигляд українського війска, що находить ся у місті, добрий. Взаємини українських властий до Поляків поправні; переслідуваня не мають місця. Мимо того в місті культурний рух серед польського громадянства н епомітний. Натомісць польсько-жидівські взаємини змінились на гірше. Мимо погромів, які в деяких околицях уладили українські банди (?), Жиди піддержують українську владу та ідею самостійної України. Житє у Винниці находить ся під знаком забав: люди бавлять ся, начеб хотіли собі влекшити по довгих днях страху й жалоби, під большевицьким правлінем.

Дорожня по відході большевиків значно вменьшилась: фунт хліба коштує 5 карбованців. Тому що в конторах виміни за 100 карбованців дають 50 корон або 15 польських марок, то хліб коштує 1.80 кор. В тійсамій ціні продають ся й инші товари, за виїмкою соли, якої недостачу населене дуже відчуває.

Приїзд уповажненого від української місії в Греції.

До Каменця приїхав з Греції Павло Галаган.

Галичани на Кубані.

„Київське Слово" доносить, що до Катеринодару прибула через Крим ґрупа Галичан для усталеня звязків між українським і кубанським урядом.

Розстріл П. Штейнгеля.

До міністра внутрішних справ наспіла вістка, що ще в літі денікінські офіцири взяли в полон в Катеринославі П. Штейнгеля і розстріляли його на місци. Причиною розстрілу були документи від Української Народньої Републики, які він мав при собі. П. Штейнгель є рідний брат Ф. Штейнгеля, бувшого посла Української Републики в Берліні.

Санітарна місія на Україну.

У Відні приготовлює адмірал д-р Ярослав Окуневський санітарну місію, що іде на Україну.

Адреса: Д-р Окуневський, Danhausergasse 10

БРИТІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК В НЮ ЙОРКУ.

Від кількох днів пробуває в Ню Йорку англійський престолонаслідник князь Едвард. Витала його управа міста і надала йому почетнe горожанство Ню Йорку. Князь звідує замітні і памяткові місця та інституції і визначних Американців. Всюди його витають щиро.

В минулий второк витали князя на його военнім кружляку „Ренавн" представники 33 народів, зорганізованих в Американській Міжнародній Раді. Князь звитав ся з усіми і розмовляв про їх орґанізацію. З Українців були д. Павло Вікул і Володимир Лотоцький. Загалом було до 70 представників.

Осип Турянський.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРИ ВІДБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Grau ist die Theorie
Und gruen des Lebens Baum.
Goethe.

Ніколи ще на протязі більше ніж тисячлітньої історії не переживав український народ так важних і переломових часів як у теперішній сьвітовій війні. І ніколи ще стихійна буря, яка шаліє над українськими колись мирними селами, над плодовитими полями і безмежними степами, не викликала стільки болю, сліз і крови, і не жадала крайного напруження всіх сил не якогось меньшого гуртка людий, а всіх членів сього народа. **Та хоч я знам жаль сих безконечних кровавих жертв, які увесь український народ приносить в боротьбі за істнуванне, то знаємо добре, що легко здобута воля і державна самостійність таксамо легко пропала би в короткім часі, А противно, чим більше зусилля і напруження всіх енерґій буде вимагати будуванне української держави, тим більше буде український нарoд любити і цінити свою державну свободу і тим тривкійша і певнійша буде його самостійність.**

Однак українські партії провинили ся би тяжко перед цілим народом тепер і в будучині, як би олилось богато української крови надармо, лиш через те, що у них не було-б єдности, а за те богато доктринерства, роздорів, взаїмної нетерпимости; як би вони не були сьвідомі того, що не вистарчить мати докладно означену теоретичну програму в будуванню України, але передівсім треба взяти на увагу ріжницю між теорією і практикою.

З огляду на те, що се питаннє незвичайно важне й актуальне і що якраз воно викликало деякі непорозуміння між Наддніпрянцями і Галичанами, було-б в інтересі нашої спільної боротьби, як би одні і другі здавали собі ясно справу з небезпеки, яка грозила-б українській державности ізза деяких кличів орґанізаційного, суспільного і військового характеру, кличів, котрі в теорії є ідеально гарні, але котрих практичне переведенне в життє означало-б руїну нашого державного орґанізму.

Одною з найбільших хиб українських партій є те, що вони не були всилі витворити наскрізь **власного, своєрідного, щиро українського сьвітогляду,** але переняли майже живцем **чужу російську ідеольоґію** і сьвідомо чи несьвідомо хотіли-б її пересадити на українську почву. Звісно, що український народ, маючи свій питомий суспільний уклад, буде все відноситись ворожо до всякої спроби накинути йому таку соціяльну і економічну орґанізацію, яка не відповідає його традиції, пересудам і теперішньому станови його культури. **Є факт, що український мужик чи з Наддніпрянщини, чи з Галичини є сильний невмолимий земельний індивідуаліст, і гoe кождій партії, яка хотіла-б соціялізувати або „комунізувати" його приватну посілість!** Те, що було-б евентуально можливе у російського мужика, котрий привик через істнованнє „міру" до комуністичних експериментів в аграрнім питанню, було-б абсолютно виключене в українського мужика і, в разі змагання в тім напрямі, витворило-б лиш хаос та запропастило-б усю нашу визвольну і державну працю. І треба признати, що українські національні партії здавали собі справу з тої, так сказати, земельної психольоґії нашого мужика і в першій та другій державній думі поставили аграрну проблему в той спосіб, що **земля має належати тільки до тих людий, які обробляють її власними руками.**

В теорії ми уважаємо соціялізацію землі (значить — знесеннe власности приватної а заведенe загального, народного посідання землі) на Уркаїні пнайлучшою розвязкою аграрного життя, однак з огляду на непохитно закоріненe почуттє особистого посідання у нашого мужика практичнe переведеннє її потягнуло-б за собою катастрофальні наслідки. Земельні погляди українського мужика тут є так своєрідні і непоколебимі, що всі хоч би й найідеальнійші і найпоступовійші пляни розібють ся о його вроджені пересуди, як филї о ґранітову скелю. Ба, що більше! Ми не сьміємо забувати, що вже слово „соціялізація" в програмі, хоч би воно й не відносилось до дрібної мужицької посілости, викликує або заостріоє недовірe нашого мужика до найщирійших українських патріотів та утруднює або просто ударемнює будуваннe української держави. І хоч українські революційні партії поставили в теперішній час земельне питаннe в засаді таксамо як у перших двох російських думах, то з огляду на незвичайну вразливість і недовірчивість нашого мужика в питанню соціялізації думаю, що Українці поповнили велику помилку тим, що в своїй земельній програмі признають засаду соціялізації цілої землі. Даремна річ доказувати великій части мужиків, що соціялізація примінить ся тільки до великої земельної посілости, бо мужик зі своїм вродженим недовірем відповість, що земельна програма говорить про соціялізацію взагалі. Недовірe мужика, котрий пережив польсько-російсько-поміщицьку реакцію, російський большевизм і гетьмансько-німецьке юнкерство і переходить майже що кілька днів усе під нову владу, мусить бути так велике, що українські партії мусять числити ся в земельнім питанню з кождим висловом та оминати за всяку ціну такі кличі, які є чужі в його сьвітогляді. І коли майже кожде українське село замкнулось тепер само в собі і зробилось майже военною твердинею, яка має не тільки власні кріси, скорострїли, але навіть гармати, то щоб наше правительство могло сї всї села позискати безумовно для великої справи будовання української держави, на се воно мусить у земельнім питанню бути не тільки великим теоритиком і ще більш практиком, але мусить передівсїм стати незвичайно тонким, ніжним, так сказати, аґрарним психольоґом. Можна напевно сказати, що галицький мужик з Перемишлянщини, котрий заступав галицьке селянство на трудовім конґресї в Києві, говорив, як Марко Проклятий, як синтеза збірної душі всього українського селянства з Наддніпрянщини і Галичини, коли сказав ось-як:

„Панове, ви хочете соціялізації, комуни? Се не українські слова, і я їх не розумію. Але „комуна" значить по українськи не инакше, а так:

„Кому — на,
А нам — нема!"

Хоч дуже дотепно, але наївно. Та всетаки ми приневолені конечностю числити ся з таким розумінням земельного питання великою більшостю нашого селянства і витягнути з того відповідні висновки.

Друге питаннe відносить ся до військової організації і дисципліни. Тут треба рішучо сказати, що вплив російських деструктивних ідей мав для України дуже погубні наслідки, а вся вина **падає виключно на українські партії, які забули, що ми ще не маємо своєї зорганізованої держави; дальше, що цілий майже сьвіт ставить ся ворожо до нашої справи і що наслідком того ми не сьміли за ніщо в сьвіті позволити собі на „спорт" ширити серед війска такі кличі, які тільки могли зруйнувати нашу оружну силу. І колиб Українці не були тут знов переняли чужої, російської ідеольоґії, яка тільки все руйнує а нічого не всилі збудувати, то ми нині мали-б що найменьше міліонову армію, і українське питаннe було-б уже давно вирішенe так, як хочемо.** Коли мимо всіх наших невдач все ще істнує українська наддніпрянська армія, то се виключно заслуга одного чоловіка, Семена Петлюри, найбільшого нашого героя, якого імя буде в українській історії на вічні часи записане золотими буквами. Знаємо, що на третім военнім конґресі в Києві були відпоручники майже тримільонної армії. Деж поділась отся великанська армія? Розуміємо, що наслідком революційного руху і большевицької пропаґанди найбільша часть сеї армії здемобілізувалась сама і пійшла боронити свої хати та села. Але з другого боку нема сумніву, що при належнім зрозумінню ситуації і напруженню всіх сил, щоб спасти бодай одну третину сеї армії, сї зусилля не були-б безуспішні, і наша справа стояла-б нині цілком инакше. **Розпад наддніпрянської армії треба завдячити мало розвиненій національній сьвідомости не українського народа, а української інтеліґенції, її малочисельности, її змосковщеному сьвітоглядови; тій деструктивній-ніґілїстичній ґанґрені, яка пересякла велику її часть і веліла їй навіть в чисто військовім напрямі вести наскрізь демаґоґічну політику з поминенем тої основної правди, що кожда держава мусить опирати своє життє на оружній силі, а що-ж допервa українська держава, яка находилась в початках і була окружена найтяжшими ворогами!** Мені довелось зустрічати навіть сьвідомих наддніпрянських старшин, які з запалом, гідним ліпшої справи, стоять на тім, що, мовляв, в українській армії не повинно бути місця ні на старшин, ні на козаків, тільки всі повинні бути рівні, і всяке дисциплїнарне каранне козака мусить бути виключене. Се теорія. А в практиці сї старшини беруть найменьше десять разів більшу платню від козака і простому козакови вміють навіть тоді, як не треба „в морду дать". Такі погляди були-б сьмішні, як би вони нас не коштували вже стілько крови і злишних жертв! Научені вже по сто і тисяч разів страшною траґедією, яка відграєть ся на нашій рідній землі, мусимо собі вже раз сказати: **„Досить нам уже безглуздого московського сьвітогляду і нашого ще безглздійшого, дітвацького словоплетення!"** Як що хочемо жити власним життєм, яко нація, то мусимо мати добре зорганізовану, вишколену і здисциплїновану армію! Навіть тоді, як Україна буде самостійна, вона буде мусїти стати сильною мілітарною державою і оставати такою так довго, поки наші сусїди, завівши у себе наскрізь демократичний лад, не викоренять у собі зовсїм апетитів на українську землю.

Нема де правди діти, галицько-українська армія стояла і стоїть під зглядом організаційного духа і дисциплїни без порівнання висше ніж наддніпрянське війско. Яка сьому причина? На першім місци стоїть се, що у Галичан високо розвинена національна сьвідомість, яка є найсильнїйшим, основним моральним елементом військової дисциплїни. Друга причина, що галицькі Українці жили вправді під поганим, але всетаки під конституційним режімом, який уможливив їм значний культурний розвій. А вже може найважнійший сей момент, що в Галичині, котра лежить в самім осередку Европи, перехрещувались усї ідейні стремління і політичні теорії сходу і заходу, полудня і півночи, і через те Галичани мали змогу виробити в собі своєрідний критичний змисл і орієнтуватись досить добре в деструктивно-ніґілїстичних течіях сходу та буржуазно-капіталїстичнім сьвітоглядї заходу і вибрати собі з тих крайнїх напрямів те, що було корисне для їх національно-культурного життя в Австрії.

Дальше, австрійська конституція уможливила галицьким Українцям систематичну орґанізаційну працю, якою вони набули досить великого досьвіду.

Инакше було в давній Росії. Там ізза тяжкого гніту на кождій области суспільного і народного життя, не згадуючи вже про якусь політичну орґанізацію, яка була офіціяльно виключена, не могло бути бесїди про якусь систему, пляновість та орґанізаційну силу. Наслідком того вся полїтична робота зосередилась в підпіллю (підземна Рос'я), і ясна річ, що ся робота могла мати тільки припадковий відруховий характер живого орґанізму, який, ударений сильно в голову, виділяє моторичними нервами несьвідомі, судорожні рухи. Зате Галичани могли працювати спокійно і розвинути в собі більшу здібність до орґанізаційної систематичности. Однак, як з одного боку виробленнe сих позитивних прикмет у галицьких Українців принесе для загально-української справи чималу користь, так з другого боку якраз ся систематичність має і свою темну сторону, яка лежить в тім, що коли їм їх истематична праця не вдасть ся, тодї вони зневірюють ся; опускають руки, та попадають в розпуку. Маємо на се приміри, яких ліпше не наводити. У Наддніпрянців маєть ся річ зовсїм противно: коли їм не вдасть ся їх не зорганізована, не систематична, а імпровізована праця, то вони не тратять ні крихітки, ні на хвильку відваги і надії і, як та мурашка в байці, що кількадесять разів все наново понсла на горбок, який все скочував ся їй на долину, доки вкінци його таки не витащила на гору, так і Наддніпрянці сто раз падають і сто разів встають. Не має слів на подив тої просто демонічної завзятости, витривалости і жилавости, яку виявив зі себе наш геройський Петлюра. Був час, коли Наддніпрянці під його проводом мали всього на всього шість верств України за собою: з переду находились побідоносні російські большевики, а з заду стріляла польська артилерія. Який народ, більше розвинений від нас, не був-би в таких страшних хвилях стратив усякої надії і не кинув оружя з рук? Факт, що так не сталось, сьвідчить не тільки про безконечно глибоку віру Петлюри в побіду української справи, але також про незвичайну життєву силу і про невмиручість душі українського народу. І коли Наддніпрянці і Галичани присвоять собі взаїмні прикмети і оминуть та викорінять взаїмні хиби, то, упавши разом сто разів, сто перший раз встануть, і тодї

Встане Україна,
Сьвіт правди засьвітить,
І помолять ся на волї
Невольничі дїти.

Чув я від національно сьвідомих наддніпрянських Українців, що наші круги, приймаючи нового чоловіка в свої ряди, питають ся його, чи він есер, есдек, чи есеф? Про се, чи він Українець, не згадують. Се був би дуже прикрий факт, який сьвідчив би про те, що у нас все ще російська ідеольоґія бере верх над національними цілями і що партійний інтерес ставить ся нами висше від загально народних ідеалів. А чи дійсно ми так мусимо боятись, щоб між наші ряди не закрав ся, борони Боже який український реакціонер чи консерватист? **Чи маємо ми своїх реакціонерів і консерватистів? Звісно, що український народ наслідком свого суспільного укладу — се найдемократичнїйший народ на сьвіті. А все у нас, шо заносить консерватизмом чи в Наддніпрянщині чи в Галичині — се тільки і виключно польські і московські поміщики. З тої причини закидати галицьким і наддніпрянським Українцям, що вони ніби консерватисти, контр-революціонери, — значить бути іґнорантом в історії України або українським — большевиком. Адже як може бути консерватистом, реакціонером Українець, котрий не має нічого до консервовання з виїмком хиба таких не своєї, а византійсько-московської заскорузлости і убийчого доктринерства в партійнім життю?** Я мав нагоду чути диспуту між наддніпрянськими соціял-революціонерами і самостійниками. Враженнє, яке я винїс із тої розмови, було крайно сумне. Подібні вони були до тих московських ченців з 16. століття, що повиривали собі бороди і порозвалювали голови в дискусії на тему, чи мaєть ся одно реченнє зі сьвятого письма перевести „до Христа", чи „ко Христу". Коли у нас ще тепер по таких страшенно кровавих досьвідах, мимо всього не розвіяв ся сей отруйний дух крайної партійної нетерпимости і безглуздого доктринерства, то ми не заслугуємо на імя нації і на власну державу; тоді замісць народної свободи, до котрої ми ще не зрілі, треба би було, щоб нас ще з пятьдесять літ били, топтали й плювали на нас Ляхи і Москалї і дали нам такої страшної школи, щоб ми, сей історичний Марко Проклятий, лише в той спосіб раз прозріли і побачили, „чиї ми дїти, ким, за що закуті", і аж тоді всї як один замісць точити нашим „словоплетенієм" кров нашого народа, зрозуміли, що тільки спільна і згідна праця всїх демократичних членів нашого народа особливо супроти Москаля і Ляха дасть волю, щастє і власну державу українському народови.

Нарікаємо на національну несьвідомість українських мас. Се неправда. Народні маси, як у всїх народів, так і у нас, пійшли-б усі як один в огонь й у воду за своїми провідниками, як би вони на зборах перед селянами, замісць осьсідомлювати їх національно й соціяльно, не прали перед ними своїх партійних брудів і не лишали через те в наївній чистій, але безкритичній душі наших селян, сеї основи нашої державности, тільки недовірe і сумнїв. Траґедією нашого державного будовання є се, а не що инше, що наша наддніпрянська інтеліґенція не має в великій мірі української національної сьвідомости і дуже часто викидає зі своїх рядів незвичайно інтеліґентні, сьвідомі, здисциплїновані українські одиниці, а приймає на службу Україні ріжних Москалів, які для інтересу прикидають ся соціял-революціонерами, а в дійсности є ярими чорносотенцями. Кілько то' таких Москалів їдять наш хліб; беруть наші гроші і, рахуючи на нашу вроджену добродушність, мають навіть чоло кпити собі з наших кровавих змагань! То сором і ганьба! Або ми народ — або з нас раби, а тоді шкода всїх наших зусиль і жаль того моря крови, яку так довго ллє наше нещаснe селянство!

При відбудові української держави можна чути на кождім кроці слова: „Се контр-революція, а той — контр-революціонер! Що се значить? Чи тим панам, що сидять собі вигідно по кавярнях, ще не досить крови нашого народа? **Чи ми маємо по вічні часи лити кров для російської резолюції, а не для відбудовання нашої української держави?** Я певний, що між Українцями нема і не може бути ніяких контр-революціонерів, а ті, що є на Україні, то се Москалї і Поляки. З того факту для нас, Українців, яснe становище. Ми повинні поставити се питаннe ось-так:

„Хто на Україні є проти української держави?"

Ми мусимо стати на сїй твердій, непохитній, щиро українській основі, що наш народ має вже досить тої російської революції, а що ще прийдеть ся пролити богато найкрасшої його крови, то хай ся кров ллеть ся не на продовженнe російської революції; не на дальше руйнованнe і твореннe якогось страшного катаклїзму, хаосу на наших зелених нивах, плодючих полях та цьвітучих селах, тільки для одної, для кождого Українця найсьвятійшої цїли: **для будовання української держави.**

Мусимо стати на шлях будовання, а не руйновання. Руйнуймо тільки наших споконвічних ворогів, Москалів і Поляків, як що вони шкодять нашій справі в нашій власній хаті, але не вільно нам руйнувати дальше нашу власну хату тільки для гарних очий російської революції, бо се був би злочин на українськім народі і власна загибіль.

І ще одно і мабуть найважнїйше. аХй уступлять усї упередження і непорозуміння, які евентуально істнують між Наддніпрянцями і Галичанами; хай вони взаїмно цінять і люблять свої прикмети і щиро по братерськи прощають собі евентуальні промахи. Хай Галичани наслідують незвичайно цінні прикмети, які мають Наддніпрянці, а саме: їх геройську відвагу, витривалість ідейну, надлюдську терпеливість, жилавість, їх оптимізм; а Наддніпрянці хай переймуть від своїх галицьких братів їх систематичність у праці, їх практичний змисл, а передівсїм їх висший талант орґанізувати і дисциплїнувати українську армію. Тоді

„Прокинеть ся воля.
Козак заспіва:"
„В своїй хаті своя сила
І правда і воля".

(З віденського українського тижневника „Воля").

ЧАСОПИСЬ „НОВА РАДА".

У Львові тепер виходить два дневники, „Нова Рада" і „Вперед".

Наша редакція доси одержувала тільки „Вперед", а щойно тепер одержала одно число львівської „Нової Ради". Се 35-те число з 1-о падолиста с. р. Головним редактором її Антін Лотоцький. Адреса редакції й адміністрації „Нової Ради" така: Львів, ул. Бляхарська, ч. 11, 2. поверх. Чвертьрічна передплата для Америки виносить 3 доляри.

ПОКЛИК ДО УКРАЇНЦІВ В ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦИ.

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

— уладжує —

В СУБОТУ, 22. ПАДОЛИСТА Б. Р.,

ВЕЛИКИЙ

МАНЇФЕСТАЦІЙНИЙ ПОХІД

Всі сьвідомі Українці, Українки і їх дорослі діти мають о 2-гій годині пополудни зібрати ся коло Народного Дому при ул. Моріс і коло церкви на розі улиць Ґрін і Сусекс, відки похід вирушить і перейде головнійшими улицями міста.

ТОЧНО В 7-мій ГОДИНІ ВЕЧЕР РОЗПІЧНЕТЬ СЯ В САЛЇ DICKINSON HIGH SCHOOL

(на розі Нюарк евені і Палісейд евені) величне

МАНЇФЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

В СПРАВІ ПРИЗНАНЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОД. РЕПУБЛИКИ.

ПРОГРАМА.

1. **„Стар Спенґлед Беннер"**, американський гимн — відспіває на мішані голоси місцевий Український Хор.
2. **Вступне слово** — виголосить п. Семен Ядловський, Головний секретар У. Н. Союза.
3. **Право України до свободи** — виголосить др. Мілтон Райт, директор Українського Інформаційного Бюра в Ню Йорку.
4. **„Чого мені тяжко"**, слова Т. Шевченка, муз. М. Волошина — відспіває на мішані голоси місцевий Український Хор.
5. **Відчит про американізацію** — виголосить др. Генри Снайдер, Суперінтендент Шкіл в Джерзи Сіти.
6. **„Мені однаково"**, слова Т. Шевченка, муз. М. Лисенка, барітонове сольо — відспіває оперовий співак п. Михайло Зазуляк.
7. **Промова до українського народу** — виголосить п. Чарлз Ф. О'Браєн, директор Публичного Безпеченства в Джерзи Сіти.
8. **„Гей гук, мати, гук"**, українська народна пісня, згарм. Ф. Колесса — відспіває мужеський хор тов. співацького ім. Лисенка в Джерзи Сіти.
9. **„Реве та стогне Дніпр широкий"**, фортепянове сольо В. Заремби — відограє панна Віра Стеткевич.
10. **Промова по українськи** — виголосить п. Юліян Павчак, представник У. Н. Комітету в Америці.
11. **„Вязанка українських народних мельодій"**, скрипкове сольо В. Присовського — відограє Осип Д. Стеткевич.
12. **„Ще не вмерла Україна"**, український гимн, слова П. Чужбинського, муз. М. Вербицького, на мішаний хор згармонізував Ф. Колесса — відспіває на мішані голоси місцевий Український Хор.

ВСТУП НА СЕ ВІЧЕ І КОНЦЕРТ Є БЕЗПЛАТНИЙ.

На салі не буде збирати ся ніяких грошевих датків.

З огляду на велике число запрошених чужинців присутність всіх місцевих і околичних Українців є вельми пожадана.

НЕ ДІЖДАВ СЯ...

(На подвірю табору полонених в Домбю, коло Кракова).

Стоїть коло канцелярії гурток людий.

— На що ви тут чекаєте?

— Кликали нас. Кажуть, що ми звільнені і тепер виставлять нам документи подорожі, а завтра під вечір поїдемо в рідні сторони.

Побажав я їм щастя і пійшов далї.

Знова громада людий; тиснуть ся і стараються ся заглянути до середини.

— Чого тут так люди пхають ся? Що там є?

— Зімлїв один старший чоловік.

— Що-ж йому стало ся?

— От послухайте: Сиділи ми разом під бараком і розмовляли про газдівство, аж тут прибіг один чоловік і каже йому, що він звільнений. Кликали його до канцелярії, — там чекає вже богато людий. Дуже зрадів і пустив ся іти до канцелярії. Я пійшов з ним. Не увійшли ми десять кроків, як нещасний каже, що йому не добре. Не докінчив ще своїх слів, коли повалив ся на землю, — зімлїв...

Санітарні з ношами забрали його до кімнати хорих.

Вибрані поїхали домів, а Петра відвезли в лічницю.

Не діждав ся волї...

М. Трісенко.

Остап Грицай.

ЛЯХО-ТАТАРИ

Український молодче!

Розкрий найглибші глибини души твоєї і серцем усїм і думою твоєю до слів вісти моєї припади, — але як же тобі її, як її вістити?

Яким голосом, якими словами казати тобі про те, що нинї вороги творять на матірній землї батьків твоїх?

Отсе бо вороги, страшні ненаситностю і жадливостю своєю вороги, впали на землю твою, український молодче, напали на престольний Галич твойого короля Данила і нищать огнем та пожежами її простори і лютою смертю убивають братів і сестер твоїх.

Про східну Галичину говорю отсе до тебе, молодий сину України, щоб сказати тобі про те, що на її просторах нинї чинять вони, — сї твої століттями запеклі вороги; сї вороги твойого життя, твоєї долї, твойого щастя; сї найбільш непримирені, найбільш лютї вороги твоєї свободи, твоєї народної волї, яким на старше імя — Ляхи.

Сьвіт їх зове Поляками, — але ти, український молодче, ти сього імени їм не давай. Ані Ляхами не зови їх, — а називай їх тепер і на будуче, проти рідних твоїх і проти чужих, протягом життя твойого і пои смерти твоїй, — одним тільки іменем називай їх, — іменем:

Ляхо-Татари.

І як що чужинцї стануть до тебе говорити про польський народ і про Поляків; про те, що вони сусїди тобі жили з тобою, то ти скажи, що не знаєш їх, що не знаєш Поляків, а знаєш тільки тих, що їм на імя: —

Ляхо-Татари.

А як що ті чужинцї стануть дивуватись тобі і казати-муть, що темною стала душа твоя, та що зір її потонає у померках давнїх-давнїх столїть і не всилї відріжнити лютих варварів сперед тисячі лїт від сих, що нинї тобі сусїдами, то ти, український молодче, скажи тим чужинцям, що ясний є зір душі твоєї як ніколи, і що бачить він сьогодня точно сих Татар, що тому тисячу лїт різали жінок і дїтий в Десятинній церкві, — але саме тому, нинї, точно як ще ніколи, бачить сих, що їх зове іменем:

Ляхо-Татари.

Те відкажи і обяви чужинцям, український молодче, і скажи і звісти, голоси і розповідай їм про люті жорстокости і тривоги, вбийства і грабежі, про Смерть і Руїну, що їх на землї батьків твоїх сї Ляхо-Татари творять.

Отсе бо вони — скажу тобі перш за все — як і ті погани, ті азійські варвари сперед тисячі лїт не жахають ся підносити рук на посьвячені голови сьвящеників твоїх — і вони, сї польські Ляхо-Татари, убивають їх із лютого гніву зза того, що сьвященики твої, український молодче, зовуть себе Українцями і є провідниками народу свойого.

Убивають їх.

Українських сьвящеників убивають нинї в Галичинї Ляхо-Татари. Убивають їх люто оружем, мордуючи як онтих двох в лїсї біля села **Комарівцї,** та сього сьвященика в **Стрию,** та онтого в **Лапшині,** або убивають їх довгою мукою, замикаючи їх сотками по душливих казармах та тюрмах, як у **Львові** або в **Раві, Домбю** або **Берестю,** — або проганяючи їх сотками в чужі їм далечі на засланя, як монахів з **Жовкви та Крехова** та других 800 твоїх сьвящеників. А в престольному українському **Перемишлї** поставили одного перед свій суд, а коли він став говорити до них бесїдою народу свойого, вони, сї Ляхо-Татари, били його за се в лице і били його так, що сього українського сьвященика цїлого скровавили.

Слухай і знай і не забудь того ніколи, український молодче. Убивали і мучили сьвящеників твоїх ненаситні українською кровю Ляхо-Татари; грабили чесні церкви твої і сьвятотатство чинили в них; конї свої там вводячи як в **Пикуловичах та Домажирі,** та висьмівали прадідні сьвяті молитви народу твойого, знущаючись притім над сьвящеником, як ось над тим сїмдесятьлїтним стариком з **Потилича,** та над онтим молодцем з **Угнова.**

Бо немає для сих Поляків, для сих кровожадних Ляхо-Татарів, нічого божого, нічого сьвятого, нічого людським обожанєм осьвяченого.

Направду — люта непримирена є ненависть Ляхо-Татарів до твойого сьвященства, український молодче, і вони проливають нинї його кров і жаждуть його загину, бо від віків се твоє українське духовенство жило своїм життєм, иншим від того, що його вели і ведуть жреці Ляхо-Татарів. Дружиною для дружини жие від віків твій сьвященик, батько для дїтий, люблячою і любленою головою для своєї родини, для своєї сїмї.

Ти чуєш, ти розумієш мене, український молодче?

Сьвящеників твоїх убивають тобі сї польські Ляхо-Татари, бо вони з глибин того духа, що ним їх надихує і годує від соток лїт римський аскет та Інквізитор; у якого Ляхо-Татари звикли виховуватись, — ненавидить в твойому сьвященстві народолюбство його і зі сьвященством твоїм і нарід твій знищити бажали-б, щоб опустїла земля українська і отворила свої притвори для римських аскетів та інквізиторів, для ляхо-татарських ханів та їх катів.

О — їх кати ідуть з ними й за ними всїми їх шляхами, всїми шляхами, всїми дорогами нещасної галицької землї, а що вони там вчинять та чого допустять ся, — те все тільки одним іменем велить їх на тепер і на віки ознаменувати, — тим страшним іменем:

Ляхо-Татари.

Слухай і знай і не забудь того ніколи, молодий сину, важко страждущої України.

Отсе вони в Черчи (в Рогатинщинї) село довкруги оружно обступили, товпами своїми замкнули та, з усїх сторін підпаливши, на нарід, що втїкав, стріляли, а втїкаючі дїти, невинні немічні дїти — в огонь кидали. Дїти українські тут Ляхо-Татари в огонь кидали, а в Нагуєвичах (з Дрогобиччини) їх в одну громаду зігнали, в дзвіницю замкнули, тай під їх ніжками солому запалили — допитом питаючи, де зброя? Ах — ти лицарю Гайдамаччини, Ґонто Сердешний! Якимже великодушним батьком ти був тодї в тій хвилї, коли ти славною рукою губив католицьких дїтий своїх; який староримський героїзм був тодї у вчинку твойому! Вважало ся тодї, батьку сизий, що ти заздалегідь губиш двох смертельних ворогів свойого народу, таких двох вихованків римо-католицьких Інокентіїв та Торквемад, констанцьких пурпур та преподобних Домінїканів, — сих лютих собак римського Папа. Почував ти, лицарю Богом незабутий, що нащадки сих твоїх ляцьких синів могли-б колись знайти ся в Черчи і могли-б і собі кидати невинних дїтий в огонь, або запалювати під дїточими ногами солому, ось так як в Нагуєвичах. Страшно тобі було, змучений, подумати, що з дїтий твоїх могли-б стати колись два Ляхо-Татари, яким не страх буде убивати сьвящеників та палити живцем людські дїти — і ти поубивав їх.

Але хто вигубить тих нинїшних, тих Ляхо-Татарів? Хто спинить їх грабежі і їх вбийства; їх злочини та їх нечувані жорстокости там — на просторах нашої Матері, землї Галицької?

У **Волї Кобилянській** на подобу злочину в Черчи село підпалили і **тридцять людий на смерть вбили.** В **Євуполї близь Галича шістдесять українських хліборобів застрілили;** у **Подгайцях** близь Бібрки **багнетами Яськови Бондарови обоє очий вибрали, тай ще його до нага ограбили.** А де далї — то що крок, то убийство, або громадне вбиванє, або мученича страшна смерть, як ось мука Андрія Біласа в **Трускавцї,** коло Дрогобича, **якому розрізали пяти, опісля катуючи били в живі рани, а наконець вбили туди острі цьвяхи. Острі цьвяхи вбили йому в окровавлені пяти, а з щож ви на те, ви азійські Татари з 14-го віку?** Невжеж не соромно вам, що ваші ляцькі правнуки у XX. віцї так чудово перевисшили вас у ваших жорстокостях проти безпомічних жертв, ізаючи завдати їм мук, про які і вам не снилось? Але се, бачте, висшість їх новітньої культури, висшість їх Богом избранного римо-католицького духа, справленого заздалегідь на праву путь життя Інокентіями та Торквемадами, констанцькими пурпурами та преподобними Домінїками, — і тому-вони се нарід про себе; варвари, яких не рівняти з ніким; погани, яким подібних не знає мабуть найтемнїйший закуток Орієнту, — тому же то вони сї страшні, отсї:

Ляхо-Татари.

А в **Берестю Литовськім** полонені ними українські жовніри та громадяни замкнені як звірі в клїтках-казармах, яким двісті кроків здовж, а сто пятьдесять вшир, — тай тримають їх тут вкупі здорових, і недужих і смертельно хорих, і божевільних, і конаючих трупів. І все те містить ся у сїй клїтцї у сїй казамарі; здоровий лежить тут на трупі, а конаючий на здоровім, а божевільний шалїє близь усїх. А в тому Берестю голод між полоненими такий, що держані тут Ляхо-Татарами Українцї **обїли все листє, всю траву близь своєї казарми;** а такий голод, і таке божевілє і такі муки, і така суміш здорових з недужими і конаючими є скрізь по казармах, таборах та тюрмах, де Ляхо-Татари держать полонених собою Українців, — що проти них боронять сьвятого стягу Вольної України.

А насильства над сими сотками і тисячами самотних, про яких тільки згадує вість?

Сесь ті дївчата Анна Макун та Анна Циців, що їх Ляхо-Татари в **Раві Руській** зґвалтували? Ся українська дївчинка Криськова, що її проваджено обнажену між ляхо-татарських жовнїрів, а яка з тривоги перед насильством кинула ся з першого поверха вниз та скалїчила себе важко? Сих вісїм хліборобів, що їх в **Поручині,** на ґрунтах ясновельможної **Панї Білїнської, на глум та на кровавий сьміх примушено стати за худобу та тягнути плуг, та сих чотири жінок, що їх тут запряжено до борони та ними як скотиною обертано. А хто їх счислить тих усїх українських жовнїрів та офіцирів, що їх сотками так скритовбийчо Ляхо-Татари побивали як полковника Лянерта, або четаря Чушака, або Кремешка, і т. п. одною дорогою лишили з ними сей сьвіт?** А хто всилї сказати про всї грози у тих казармах, де вагітні жінки суміш з дїтьми та зі смертельно недужими на тиф і дезинтерію ожидають злогів, а у які нїяка людська поміч не прийде, бо висланим чужонародиїх місій кажуть Ляхо-Татари, що у сих казармах самі большевики? **Трохи не 130.000 українського населення кровить ся так у тому східно-галицькому аді, сотвореному йому Ляхо-Татарами!**

Слухай і знай, і не забудь того ніколи, український молодче!

Не забудь, не знай опрощення так як сї, що за часів Габсбурґських царів забули про ляхо-татарські товпи Єремиїв Вишневецьких та Потоцьких, та Калїновських; і забули про Жовті Води і Межигорського Спаса; і забули, що вони кість з крови козацького лицарства, і хоч Українцї глядїли ласкавого усьміху в польських панів; які кервавицею українського хлїбороба годували свої химерні дїти. Нї, український молодче, ти не знай того поволоченого панським усьміхом рабства, яке гне спину і кланяєть ся і продаєть ся скрізь во імя брехливої згоди і брехливого гнилого опрощення; ти не забудь ніколи сяєва тих білих стїн панських палаців в Галичинї, які так яснїли кровавим потом чорних українських чол і рук; не забудь тих пишних панів-вельмож, які по сих білих палацах кували страшні кайдани твоєї вічної неволї, — і не забудь того змієвого усьміху, яким ляцький ясновельможний так довго облудював твоїх забудькуватих представників, щасливий їх згідливостю.

Ляхо-Татарами нехай тобі буде сей народ у віки.

Нї друга, нї дружини нехай тобі між ними на будуче не буде, нї спільного шляху, нї спільної радости, нї спільної мови. Про сьвящеників памятай, що вони їх тодї убивали; про дїти, жінки і дївчата, що вони їх тодї палили, насилували і убивали; про сї тисячі там, що товпились божеволючими з голоду, недуги і розпуки рядами у ляцьких казармах і тюрмах, — очи свої на небеса піднеси і Судьбу на сьвідка призови і скажи за себе і за своїх дїтий:

— Прокляті будьте народом моїм у віки.

(З віденського українського тижневника „Вперед").

PETLURA THE ENEMY OF BOLSHEVISM

In his letter to the "Sunday Times," Dr. Stakhovsky, the head of the Ukrainian Special Diplomatic Mission in London, has vigorously protested against the allegation made by that paper that General Petlura "was a staunch supporter of Lenin's Government."

Dr. Stakhovsky asserts that "far from being that, General Petlura was always its bitterest enemy, fighting against Bolsheviks and their sympathizers from the very beginning of his political career," and he points out that the Bolsheviks themselves in their speeches and writings always refer to Petlura as a leader of anti-Bolshevik forces and an Ententophile.

The enemies of the Ukrainian Republic were and still are, busy in spreading rumors purporting to discredit the new State, and there is nothing more discreditable at the present time than to allege that such and such person or such and such people are Bolsheviks.

General Petlura and the Ukrainian people, more than anyone else, were the victims of such rumors. How baseless, however, these rumours are may be seen from an open letter of M. Jean Pellisier to M. Gustave Herve, published in the "Tribune Libre des Nationalites," No. 9, May 1, 1919.

In this letter, entitled "Justice to Petlura, a Ukrainian Garibaldi," he makes the following statement:—

"Petlura is neither a Bolshevik nor a sympathizer with Bolshevism, as some months ago the Russian and Polish landowners, counting on our ignorance, tried to make us believe. On the contrary, he is a Ukrainian Nationalist, being a partisan of small proprietors, and is strongly opposed to communism."

To this we may add that in his fight against the Bolsheviks Petlura is supported by the whole Ukrainian nation, which consists mostly of small farmers, who, in the nature of things, are inimical to the Communist Government of Moscow.

(From London weekly "The Ukraine", Sept. 6, 1919).

Читайте українські книжки і газети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цїнник книжок до друкарнї „Свободи".

Богдан Лепкий.

ОСІННІ ДУМКИ.

Літа ідуть. Минають дні за днями,
Прийшла весна і літо. Постріваи
Ще кілька днів і стане перед нами
Суха стерня й обдертий з листя гай.

Мов безвідрадна скука, дощ трібненький
Поллєть ся з хмар як з решета. Нараз
Мороз потисне, впаде сніг біленький,
Мов забутя, і вкриє слід по нас.

Отсе й життя! А всеж таки, мій Боже,
В душі якесь невідоме чуття,
Якесь бажання каже: може, може,
Хоч хрест зніметь ся з моря забуття?

Може хоч кущ колючої терпини,
Хоч дика рожа, хоч червоний гліг,
Може хоч спомин доброї людини
Розвеселить сей білий, білий сніг?

ВІСТИ З УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮРА В НЮ ЙОРКУ.

Охорона дитячого здоровля.

(Сей артикул до українських газет пише головний урядовий лікар, др. Руперт Блу).

Шкільна наука вже почалась і родичі, котрих діти пішли до школи, повинні бути певними, що їх діти будуть під добрим наглядом і будуть під наглядом доброї системи охорони здоровля.

Департамент Публичного Здоровля в Злучених Державах доказує, що велике число шкільних дітий терпить навіть від таких фізичних недостатків, які можуть бути предвиджені наперед і яким можна би запобігти та охоронити діти від тих недостатків, що стоять на дорозі їх фізичного й морального розвитку.

В більшій части сама школа сему не винна, але винні ті умови, серед яких діти в школі живуть і там набувають всяких недуг в часі свого шкільного житя.

Добра ситема охорони здоровля мусить мати:

1. Добру санітарність всіх шкільних будинків.

2. Відповідний нагляд над шкільними кімнатами, в котрих відбуває ся наука, і поліпшене тих умовин, що являють ся небезпечними для дїточого здоровля.

3. Відповідних інспекторів лікарів, котрі є вповні компетентними до нагляду над діточим здоровлем.

4. Сталу обслугу шкільних сестер (доглядачок).

5. Всі потрібні річи до лічення й інспекції зубів.

6. Можливість лікарської помочи тим дітям, котрі її потребують.

7. Повинен бути психольогічний екзамін всіх тих дітий, котрі не роблять поступу в своїй шкільній науці.

Практика доказала, що в тих краях і містах, де вже є заведена така система, вона приносить користь не лише одиницям, але і суспільности взагалі.

Чи у вашій місцевости практикують ся така система охорони дітий у школі?

Факти про Бюро Военної Асекурації.

В Державнім Бюрі Военної Асекурації працює 15,000 людей. Офіси, в котрих містить ся Военний Асекураційний Департамент, занимають 575,000 стіп довжини.

Вони мают до діла з 30,000,000 людей, а їх окремі акти відносно кождого чоловіка, колиб їх розложити, то забрали 5 миль довжини.

Розходи 600,000,000 доларів.

Число чеків 18,000,000 доларів.

За місяць се бюро розсилає 2 і пів міліона листів.

За послідних 6 місяців воно отримало 4,000,000 листів.

Посмертної асекурації місячно виплачує 678 тисяч доларів.

Похоронних розходів дося виплачено 1,645,225 доларів.

Хорим, що не можуть працювати, воно виплачує 1,000,000 доларів.

Асекураційних аплікаций 4 і пів міліона доларів, на суму 40 міліярдів доларів.

Підчас війни се асекураційне бюро виплатило девятьсот міліонів доларів, з котрих родичам припало 271,000,000 доларів. Утримане сего бюра коштувало державу 700,000,000 доларів.

Дещо про державну военну асекурацію.

Українці американські горожани, що служили при війску, фльоті або маринарці Злучених Держав, а також їх родини, повинні бути обзнакомлені з державною военною асекурацією.

Кождий український ветеран повинен вдтримати свою державну асекурацію, на котру він підписав ся в часі военної служби. Обовязком кождого американського горожанина є помагати ветеранам, задержати їх военну асекурацію, яко подяку за їх службу в обороні вітчини.

На жаль, богато українських ветеранів у Злучених Державах ізза незнаня і злих та нечечних інформацій дають можливість сїй асекурації впасти, що є великою шкодою не лише для них самих, але і для їх родин. Велике число ветеранів по виході зі служби резідують ся по всіх усюдах Злучених Держав і Державний Департамент ніяк не може з ними комунікувати ся в справі асекурації. Богато Українців мають однакові імена і як вони не подадуть точних інформацій щодо своїх осіб, то їх асекураційні премії можуть попасти ся кому иншому, а не тому, кому належать ся.

В цїли обезпеченя ветеранів у Злучених Державах скоро пічнеть ся національна добровільна кампанія для помочи бувшим жовнірам у відношеню до державної асекурації.

В сїм нема великої трудности, бо для осягненя інформації треба лише написати до Р. В. Емерсон, Асс. Директор оф Вор Риск Иншюренс, Вашінґтон, Д. С. Пишучи на сю адресу по інформації, треба виразно написати: 1. Повне імя і адресу. 2. Війскову рангу в часї асекурації. 3. При чім Ви служили. 4. Ваше число в армії. 5. Число асекураційного цертифікату.

Як сих пять точок є поданих, то праця в справі інформації є в значній мірі облекшена.

Чому для ветеранів державна асекурація є лучша від других.

1. Державна асекураційна поліса є добра хотяй би лише тому, що як асекурована особа захоріє на якийсь час, або зовсїм не здібна працювати, то вона дістає свої гроші, коли приватні асекураційні компанії в такім случаю не виплачують після 65 літ.

2. Згідно з законом державної асекурації, асекурований ветеран може працювати, де сам хоче, і може їздити, куди хоче, бо його робота не робить ніякого ефекту на асекурацію.

3. Ветеран не потребує для продовженя державної асекурації піддавати ся лікарським оглядинам, що є конечно потрібне, як би жовнір по повороті з війска хотів заасекурувати ся в приватній асекураційній компанії.

4. Державна асекурація не може бути перебрана його кредиторами.

5. Державна асекурація не може також бути переписана на нікого другого крім правного спадкоємця асекурованого ветерана і не може бути забрана нікким другим.

6. В разї отриманя гроший з державної асекурації, за них не треба платити ніякого податку.

7. Асекурований в державній асекурації ветеран може платити свою вкладку після своєї вподоби: місячно, квартально, півріčно, а навіть і річно. Він також не платить нічого на розходи канцелярійні, бо все те покриває державний департамент.

Кождий український ветеран повинен відновити свою державну асекурацію.

Відновлене державної асекурації бувшими жовнірами американської армії є в інтересі їх самих і в інтересі їх родин. Ніхто не може наперед предвидіти, що властиво з ним може стати ся в будучині. Отже не відновивши своєї державної асекурації, ветеран непотрібно може наразити ся на непредвиджені клопоти.

Беруть по девятьдесять центів за фунт води.

Недавно федеральні власти у Вашінґтонї сконфіскували дуже богато масла, котре мало в собі забогато води і соли. Після закона продаж такого масла є великим проступком і вважаєть ся державою яко кримінальний обман покупця, що підбиває ціни на поживу та деморалізує молочний промисл.

Після державного закона про поживу масло повинно мати в собі $16\frac{1}{2}\%$ молочного жиру, а $17\frac{1}{2}\%$ соли і других хемікалій.

Масло, котре має в собі більше ніж 16% води, натурально має меньше молочного жиру. Після закона федеральні власти поручили конфіскацію такого масла, що має меньше ніж 80% молочного жиру.

Продукція такого масла, що має в собі забогато води, котра молочарів нічого не коштує, утруднює продаж доброго масла, і той, хто дає до свого масла забогато води, може його богато таньше продати ніж той, хто виробляє добре масло, і очевидно він, заробляє більше ніж другий. Однак ся дешева ціна не відносить ся і не дотикає консумента, бо молочар з гуртовим продавцем ділять ся сим зарібком, а маляй покупець мусить платити від 50 до 90 центів за фунт води, котра находить ся в тім маслї. Воно так сфабриковане, що навіть сам продавець не все знає, що його масло має більше води ніж треба і натурально купує його, бо воно дешево коштує і добре виглядає.

В маслї може бути забогато води з двох причин: як машини не добре контролюють воду, або як молочарники навмисне дають богато води, щоби заробити як найбільше гроший. В кождім разї покупцеви приходить ся платити за воду по 90 центів за фунт, котру вони можуть дістати задармо.

Федеральні власти прибирають всякі можливі міри, щоби спинити фабрикацію такого масла.

Чистота.

Жителї Злучених Держав вже починають чистий вік житя. Чистота тепер стала найголовнійшим гаслом Американців. Усуваня нечистоту, усунеть ся богато зар[а]зливих хоріб, що беруть ся головно від нечистоти і безпощадно нищать населене Злучених Державах.

Конець тифу вже близький. Модерна санітарність, підземні рури, щеплене віспи і чиста вода вже зменьшили небезпеку згаданих хоріб і ще зменьшать її до того степеня, що скоро люди про неї забудуть.

Віспа також вже щезає ізза щепленя та перестороги лікарів сходити ся з хорими на неї людьми.

Европейські хороби, тиф, плага і другі, зменьшають ся в Америцї тим, що іміграційні власти не впускають на землю Злучених Держав хорих на такі хороби людий і не дають спромоги дістати ся на беріг мишем, що розносять всякого рода европейські хороби. Тепер в Америцї зачинаєть ся Кампанія Чистоти, котра має на цїли вчити американське громадянство чистоти в цїлім краю.

Найстрашнійшими хоробами, що забирають богато невинних жертв, є хороби венеричні, прим. сифіліс, генорея і другі. Але і проти сих хоріб ведеть ся завзята боротьба. Державний Департамент Публичного Здоровля в порозумінню з стейтовими департаментами публичного здоровля підняв проти згаданих хоріб велику акцію. У великих містах вже позаосновувано безплатні шпиталї для тих людий, котрі терплять на венеричні хороби.

На будучий рік Департамент Публичного Здоровля сподїєть ся мати такі шпиталї в кождім місті, котрого населене перевисше 10,000 душ.

Головною обезпекою проти сих хоріб є просвіта. Люди не привикли трактувати венеричні хороби яко консеквенцію нечистого житя, але яко кримінальний преступок.

Війна показала потребу боротьби против венеричних хоріб. Лікарі твердять, що надзвичайне число рекрутів, покликаних до військової служби, терпіли на венеричні хороби. Тепер вже є загально знане те, що ми кождої хвилї в своїм житю стрічаємо ся з заразливими хоробами і навіть приносимо їх до свого мешканя; і як там панує нечистота, то хороба сейчас приймаєть ся.

Тепер усї мусять вчити ся чистоти. Ми мусимо вчити її нашу молодїж і посьвячувати всю нашу енергію на боротьбу з тими хоробами, що беруть ся від нечистоти.

Ся кампанія о нове чисте житє мусить мати піддержку кождого американського жителя, тому, що вона є потрібна для будучого народного житя і щастя.

Кооперативний рух в Еспанії.

Кооперативні товариства в Еспанії найбільше розвинені в катальонській провінції і на Балеарских островах, котрі находять ся в північно-східній части Еспанії і є найбільшими промисловими і фабричними центрами в Еспанії. Майже всі товариства в тій части Еспанії є кооперативними і їх історія є історією кооперативного руху в тім краю. Майже всі товариства в тих провінціях і островах є обєднані в одну велику орґанізацію з своїм центром в Барцельонї.

Ся орґанізація печатає свій журнал під назвою „Кооператісімо", котрий є віддавний виключно інтересам кооперативного руху в Еспанії і котрий почав дуже скоро розвивати ся в Еспанії від 1915-го року.

Головною задачею сих кооперативних спілок є продаж поживи своїм членам. В Еспанії кооператива розвинена до того степеня, що нема одної фабрики, банку або асекураційної компанії, не основаної на кооперативних засадах. В Берцельонї є дві цегольні заложені на кооперативних засадах, однак їх діяльність є там ограничена.

Льокальні кооперативні товариства є основані на системі Рочделя, після котрої товари продають ся за найтанші ціни, а зарібок віддасть ся членам тих спілок пропорціонально до їх покупу товарів в даним кооперативнім складі. Богато кооперативних товариств в Еспанії удержують школи для своїх дітий; инші платять запомогу, а деякі виплачують посмертну асекурацію. Кооперативний рух був дещо придержаний війною, однак його діяльність в останних часах знова приходить до себе. В протягу кількох місяців ся кооперативна орґанізація мала 140,000 долярів чистого доходу.

Кооперативний рух у Франції.

Француський журнал „Ль'Економіст Франсез", який виходить в Парижи, напечатав дня 21. червня 1919 року статю про кооперативний рух у Франції. В сїй статї говорить ся, що в серпни 1919 року в Франції вже було півтора міліона членів кооперативних спілок з річним капіталом 600,000,000 франків (116,000,000 доларів). В 1916 році в Парижи основано кооперативну юнію, і до неї приступили найбільші кооперативні спілки міста Парижа з 14 тисячами своїх членів і місячним оборотом 2,000,000 франків.

Ся кооперативна юнія в порозумінню з міськими урядниками занимала ся в 1912 і 1918 році продажию мяса. На просьбу паризького уряду ся орґанізація занимала ся також і продажию бараболь, сухих овочів і угля. Трохи пізнійше отворено і кооперативні ресторанти. Зріст кооператив у Франції дійшов до того степеня, що приватні торговці запротестували проти тих привілеїв, які француське правительство давало француським кооперативним спілкам.

Боротьба приватних торговців проти сих кооперативних спілок прибрала була широкі розміри і остаточно опинила ся в француськім парляменті та була там дискутована.

Хотяй кооперативний рух у Франції підчас війни розвинув ся досить широко, то всеж таки він ще далеко стоїть від кооперативного руху в Англії. В Англії кооперативний рух почав ся досить давно і є найбільше розвинений. Англійські кооперативні спілки нині числять 4,000,000 членів, з капіталом 50,000,000 фунтів стерлінгів (244,000,000 доларів). Загальний оборот сих кооператив счтає около 80,000,000 фунтів стерлінгів (390,000,000 доларів).

В останних кількох літах кооперативний рух в західній Европі почав скоро поширювати ся. В Злучених Державах він покищо не дуже замітний, однак він зростає з кождим днем.

ХТО ПОСЛУХАЄ ДОБРЕ ВИЙДЕ.

Недавно зійшлись на улиці дві панночки, і одна сказала до другої, що ся немовби відмолоднїла, кажучи до неї: Минувшого тижня бачилам тебе, то булась ціла покрита прищами та висипкою на лиці... Чись уживала дещо проти сего?" А ся друга розсьміялась лише і якось двозначно покрутила головою. Але коли ся перша зачала налягати та розпитувати, який то лік вона зажила, щоби і вона собі рівнож такого купила, так що нарешті ся друга призналась, і сказала: „Знаєш, лише ось так на пробу заосмотрила ся я в лік. Випила я одну фляшку і як бачиш яка зміна стала ся зі мною. Щезли мені з линя піхурі, щезла висипка, а навіть мені здаєть ся, немов би я другий раз на сьвіт родила ся. Так чую ся, що лекша, звиннійша, а навіть Майк мені каже, щом йому приємнійша". „Га, коли так, тоді і я куплю собі того ліку, але скажи мені, де ти його дістала?" сказала ся перша. „Ану скажу тобі, бо був би гріх, щобим тобі не помогла, коли можу, купилам собі Босакового Гіркого Вина і воно зробило зі мною сю переміну". Тому, хто хоче виглядати на лици як належить, нехай собі його купить. Ціна 1 фляшка $1.00, 6 фляшок $5.50, 12 фляшок $10.00. 139

BOSAK MANUFACTURING CO.,
434 Lackawanna Ave., Scranton, Pa.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ З НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ, ПОЗІР!

ДРУГИЙ ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

— устроює —

Укр. Ратунковий Комітет села Завалова в Ню Йорку, Н. Й

В НЕДІЛЮ, 23. ПАДОЛИСТА

в ECHO HALL,
431 E. 6th Street, New York, N. Y.
Початок о годинї 2-гій пополудни.
Вступ 35 цнт., гетчек добровільний.

Се буде послїдний баль перед постом. Буде грати первоярдна смичкова орхестра. До вигравки буде трубка щастя на дорогі річи а притім смачна перекуска і добрі напитки.

139 КОМІТЕТ.

ЛЮБИТЕЛІ МУЗИКИ!

Вийшли з друку

ПАРТИТУРИ

ДО УКРАЇНСЬКИХ ДРАМАТИХНИХ ТВОРІВ

виданя С. Комишевацького.

Вже є до набутя:

Безталанна, драма в 5. діях	80 ц.
Бувальщина, комедія	80 ц.
Бурлака, драма в 5. діях	60 ц.
Вихрест, драма в 5. діях	80 ц.
Дай серцю волю, драма в 5-ох діях	$1.00
Душогуби, драма в 5. діях	80 ц.
Жидівка вихрестка, драма в 5-ох діях	80 ц.
Катерина (Мужичка), драма в 4. діях	80 ц.
Кохане в мішках, водевіль з партитурою в 1. дії	30 ц.
Повернув ся з Сибіру, драма в 5. діях	80 ц.
По ревізії, водевіль в 1. дії	50 ц.
Пошились в дурні, комічна оперета в 3. діях	$1.25
Сатана в бочці (Кум мірошник), комедія в 1. дії	80 ц.
Тарас Бульба, драма в 4. діях	80 ц.
Хмара, драма в 5. діях	80 ц.

Дальше друкують ся:

Невольник, Сватане на вечерницях і Пімста Жидівки.

Сї останні вийдуть з друку в найблизшім часї. 139c—

Повисші партитури набути можна в українських книгарнях і у видавця.

S. KOMYSHEWACKY,
14 East 97th St., New York, N. Y.

КОЗАЦЬКЕ СВАТАННЯ

на три дії.
ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

Замовленя висилайте враз з грішми на адресу:

„SVOBODA",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Данило Лепкий.

СПЛАЧЕНИЙ ДОВГ

Оповідане з міщанського життя.
ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

Замовленя висилайте враз з грішми на адресу:

„SVOBODA",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ФІЛЬОЗОФІЯ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЇ

Збірник дрібних фільозовських статий.
Перев. Е. Крук.
ЦІНА $2.00.

Замовленя висилайте враз з грішми на адресу:

ПОЗІР! ВОНСОКЕТ, Р. АЙ. І ОКОЛИЦЯ!

З нагоди трилїтного істнованя тов. „Українська Банда" в Вонсокет, Р. Ай., се товариство уряджує

В ЧЕТВЕР, 27. ПАДОЛИСТА

ЮВИЛЕЙНЕ СЬВЯТО

зі слїдуючою програмою:

1 О годині 8.30 рано Служба Божа в місцевій церкві.

2) Точно о годині 2-гій пополудни на гали LABOR LYCEUM HALL, 16 Main St., Woonsocket, R. I.

КОНЦЕРТ

в якого програму входить 13 точок.

На закінчене зістане відогране представлене

САТАНА В БОЧЦІ

комедія зі співами в 1-ій дії.

Вступ на концерт і представлене 35 центів від особи.

Отсею дорогою запрошуємо всїх П. товариства і братства місцеві і замісцеві, як рівнож всїх прихильників і любителів музики, щоби зволили своєю присутностию причинитись до звеличеня сего нашого сьвята. Ми стаємо до іспиту з нашої три-лїтної праці, і всїх старань докладали, щоби сей перший концерт випав по змозї як найкрасше. Тому сподїємо ся, що хто прибуде, не пожалує. — ВИДІЛ. 39

ДЛЯ ТИХ, ЩО ШУКАЮТЬ ФАРМИ.

Подає ся до відома, що єсли би хто з Українців бажав стати господарем як в старім краю, а не пильнувати фабричної труби, то нинї якраз добра нагода. В WINSLOW, N. J. щойно властитель земельних посїлостий зачав парцелювати землю. Земля дуже урожайна, околиця дуже гарна, стація зелізниці, фабрики і школа є в місци. Землю продаєсь на акри, можна купити велику фарму або кілька арків, і до того робити в фабрицї. Заявляємо, що то не аґенти або які инші натягачі продають, але сам властитель цілого двора. За землю треба платити троха готівки а решту на сплату ратами, так що і найбіднїйший може купити. Ся місцевість є положена межи Філядельфією а Атлентик Сіти, 20 мінув експрес до Філядельфії, а до Гамонтон 10 мінут. Українських кільканайцять фамілїй тут вже поселилось, а решта то Талїяне і Німці. Хтоби бажав купити, нехай пише по близші інформації або найліпше нехай би приїхав і переконав ся. Се оголошене пишемо ми Українці, що тут поселили ся, а не якийсь натягач. Властитель, котрий продає землю не хоче з аґентами нич мати, понеже тут кождий Українець радить свому знакомому, і так тут Українці поселились. Єсли би було більше Українців, тоби можна мати церков і школу в українській мові.

Єще раз повторяєм, що се не натягачі аґенти продають, але сам дідич, з ним треба годитись і йому платити а не яким попихачам. Голоситись на слїдуючий адрес:

ILKO CAP, Winslow, N. J.

ВАЖНЕ! Доношу тим всїм краянам, що до мене писали, що тут земля є дуже добра і скрізь урожайна і рівна. Можна купити землї, які хто хоче — з лїсом або чисту. Земля платить ся від $75 до $250 за акер, але дорогий краяне волиш купити тут в Вінслов чотири акри, ніж деинде 50 акрів, бо тут земля за один рік сама себе виплатить. То не є фарми в пустарах, але при містах таких як Філядельфія, Атлантік Сіти, Гамонтон, Бріджтон і др. Роботи є подостатком, стації зелїзничі в місци, є школи, склепи, костели. Як тут прийдете, то певно Вам все подобаєсь. Тут вже осїлось около 20 Українців і вони всї радїби, щоб тут приїхало більше Українців і побудували свою церков. Пишіть до мене а я охотно Вам пораджу як тут набути землю. — Ілько Цап. 138-139

НАЙСТАРШОЮ І НАЙБІЛЬШОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ГАЗЕТОЮ В АМЕРИЦІ Є „СВОБОДА". Вона виходить вже 27 літ, отже понад чверть сотки літ; вона є одинокою газетою, що лишилась дотепер з ріжних видавництв, закладаних на початку нашої іміґрації в Америці.

ПРОТОКОЛ

з річного засіданя головного уряду У. Н. Союза, відбувшого ся в днях 13. до 15. жовтня 1919 р. в домі У. Н. Союза під ч. 83 Ґренд Стр., Джерзи Сіти, Н. Дж.

Перший день засіданя, 13. жовтня.

В понеділок, 13. жовтня, точно є 9-тій годині рано, зачалась в українській гр.-кат. церкві св. Петра і Павла на розі улиць Сусекс і Ґрін в Джерзи Сіти, Н. Дж., Служба Божа за здоровлє всіх членів У. Н. Союза, а відтак панахида за померших членів сеї орґанізації. Богослуженє, на якім були присутні головні урядники, відправив о. Ал. Улицький.

По скінченю богослуженя головні урядники У. Н. Союза удали ся до дому У. Н. Союза, де головний предсідатель о годині 10.30 отворив річне засіданє відповідною промовою.

Після того головний рекордовий секретар перечитав спис всіх головних урядників. На засіданю були присутні: Кость Кирчів, Андрій Стефанович, Семен Ядловський, Стефан Милянович, Василь Левчик, Андрій Савка, Дмитро Капітула, Николай Росолович, Василь Гришко, Роман Слободян, Михайло Петрівський, Григорій Кривовяз, Алексій Шарпонь, Дмитро Андрейко, Осип Стетневич і Володимир Лотоцький.

Не явили ся на засіданє слідуючі члени головного уряду: Іван Пеленський, Анна Дурунда, Мелянія Кравчишин, Марія Білик і Омелян Рекрут.

Після порядку денного предсідатель К. Кирчів здав звіт зі свого урядованя за час від послідного річного засіданя.

Звіт головного предсідателя.

Тепер припадає мені, яко головному предсідателеви, здати звіт з моєї діяльности. Отжеж моє справоздане буде коротеньке, так як в тім році не було таких надзвичайних і важних справ, про котрі я мав би здавати справоздане.

Яко предсідатель я відповідав на всякі кореспонденції членів Союза та полагоджував всякі спори і скарги у відділах письменно. Давав порученя секретарям на поїздки на мітинги відділів, де заходила потреба присутности головного урядника. Скликував засіданя головного екзекутивного комітету, підписував асиґнати і чеки всяких виплат в орґанізації. По части мав нагляд над роботою і діловодством маєтку У. Н. Союза. Конферував з урядниками екзекутиви, коли була потреба в справах орґанізації, приватно.

Отсе би було моє справоздане яко головного предсідателя.

З черги наступив звіт головного містопредсідателя, Андрія Стефановича, котрий заявив, що о скільки мав нагоду до урядованя, сповняв свій обовязок точно і корисно для орґанізації. З огляду на се, що головний предсідатель сповняв свій уряд вповні, то містопредсідатель не мав потреби заступати його місце в урядованю.

Звіту містопредсідательки не було, бо вона не була присутна на засіданю.

Після порядку денного наступив звіт головного рекорд. секретаря, С. Миляновича, котрий представляєть ся так:

Рекордовий звіт У. Н. Союза за час від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р.

З днем 30. вересня 1919 р. до У. Н. Союза належало 315 відділів в ріжних місцевостях Злучених Держав і в Канаді. До сего числа відділів належало після ріжних кляс обезпеченя 12.481 членів.

За тойсам час приступило до У. Н. Союза 29 відділів.

Орґанізація розвивала ся в отсей спосіб:

По останнім річнім засіданю з днем 31. жовтня 1918 р. У. Н. Союз числив членів 11.411

З кінцем:

падолиста 1918 р. було	....	11.747
грудня „ „ „	....	11.891
січня 1919 р. було	....	12.122
лютого „ „ „	....	12.425
марта „ „ „	....	12.569
цьвітня „ „ „	....	12.604
мая „ „ „	....	12.592
червня „ „ „	....	12.556
липня „ „ „	....	12.526
серпня „ „ „	....	12.498
вересня „ „ „	....	12.481

З днем 31. жовтня 1918 р. У. Н. Союз числив членів 11.411

Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. прибуло членів 1.070

По конець вересня 1919 р. У. Н. Союз числить членів 12.481

За тойсам час суспендованих або виключених за неплачене місячних вкладок чи з инших причин було членів .... 2.431.

Померші.

За час від послідного річного засіданя по день 30. вересня 1919 р. померло ось таке число членів:

в падолисті 1918 р. померло	62
в грудни „ „ „	25
в січни 1919 р. померло	11
в лютім „ „ „	4
в марті „ „ „	7
в цьвітни „ „ „	9
в маю „ „ „	10
в червни „ „ „	7
в липни „ „ „	3
в серпни „ „ „	5
в вересни „ „ „	3

Разом за час від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. померло членів 146

Сї члени були обезпечені на суму $40.200.

Зіставлене.

Обезпечених членів на загальну суму:

Кляса D $100	...	7 .... $	700
Кляса A $250	...	414	103.500
Кляса AA $500	...	4.983	2.491.500
Кляса B $750	...	277	207.750
Кляса C $1000	...	6.734	6.734.000
Кляса CC $1500	...	61	91.500
Кляса BB $2000	...	5	10.000
Разом		12.481	$9.638.950

Обложене збільшило ся о $969.650.

Злучені відділи:

Від. 118 злучив ся з від. 300 в липни 1919 р. в Джанставн, Па.

Від. 148 злучив ся з від. 338 в марті 1919 р. в Монесен, Па.

Від. 240 злучив ся з від. 301 в марті 1919 р. в Шикаго, Ілл.

Суспендовані відділи:

Від. 157. Вор, В. Вз., суспендовано в лютім 1919 р.

Від. 177. Флінт, Міш., суспендовано в маю 1919 р.

За сим слідував отсей звіт головного фінансового секретаря С. Ядловського:

Фінансовий звіт У. Н. Союза за час від 1. падолиста 1918 р. до 30. вересня 1919 р.

ПРИХОДИ

	Фонди											
	Загальний прихід	Посмертний	Адміністраційний	Резервовий	Убогих	Конвенційний	Народний	Сирітський	Сплата моргечів	Сплата „Свободи"	Капітал	Переноси
Падолист 1918 р.	49.653.39	12.747.78	2.183.72	1.695.64	642.98	559.70	335.82	15.155.61	3.050.00			13.282.14
Грудень	32.248.32	11.781.81	4.784.13	1.198.39	615.61	599.24	355.71	9.913.43	500.00	2.000.00	500.00	
Січень 1919 р.	22.271.57	12.427.15	3.209.87	1.388.12	585.15	585.15	351.09	2.325.04	1.400.00			
Лютий	35.554.91	12.082.75	3.179.32	1.058.61	608.10	614.04	429.82	5.082.27	10.500.00	2.000.00		
Март	20.339.34	12.073.42	3.078.64	950.90	604.40	604.40	362.58	1.325.00	340.00	1.000.00		
Цьвітень	22.770.77	13.655.89	3.128.20	976.13	634.95	634.95	380.97	449.68	2.910.00			
Май	23.202.44	13.496.36	2.845.32	1.265.15	594.10	594.10	356.46	3.050.95		1.000.00		
Червень	21.158.81	13.180.40	3.084.36	1.293.45	669.93	682.94	390.69	1.682.04	175.00			
Липень	19.416.89	12.669.67	2.850.59	1.440.57	659.23	623.67	536.88	636.28				
Серпень	19.596.76	12.678.15	2.893.36	665.95	618.95	618.95	371.40	1.650.00	100.00			
Вересень	21.781.57	13.322.76	2.937.61	936.00	686.70	646.70	372.34	1.879.46		1.000.00		
	287.994.77	140.116.14	34.175.12	12.868.91	6.920.10	6.763.84	4.243.76	43.149.76	18.975.00	7.000.00	500.00	13.282.14

РОЗХОДИ

	Фонди							
	Загальний розхід	Посмертний	Адміністраційний	Убогих	Народний	Сирітський	Капітал	Переноси
Падолист 1918 р.	87.861.74	56.775.14	2.449.24	242.00	229.86	650.00	14.233.33	13.282.14
Грудень	65.105.94	44.218.08	5.030.07	175.00	423.88	2.028.91	13.230.00	
Січень 1919 р.	13.009.25	8.798.92	2.691.12	300.00	435.88	783.33		
Лютий	16.332.89	12.234.40	2.964.43	100.00	259.06	775.00		
Март	8.315.78	2.589.00	2.716.53	450.00	239.32	2.320.93		
Цьвітень	16.190.68	9.830.50	3.009.05	450.00	876.13	2.025.00		
Май	25.180.86	13.921.53	3.114.78	300.00	253.98	7.590.57		
Червень	7.841.88	3.290.70	2.631.13	400.00	396.05	1.124.00		
Липень	9.818.85	5.200.00	2.409.90	650.00	594.37	964.58		
Серпень	18.140.16	5.000.00	4.520.64	375.00	244.52	500.00	7.500.00	
Вересень	5.601.23	2.000.00	2.346.64	350.00	322.60	581.99		
	273.399.23	163.858.27	33.883.53	3.792.00	4.275.65	19.344.31	34.963.33	13.282.14

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Прихід від 1. листопада 1918 р. до 30. вересня 1919 р. є $287.994.77
На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. готівка була 139.614.96

Разом $427.609.73

Розхід від 1. листопада 1918 р. до 30. вересня 1919 р. є 273.399.23

Готівка з кінцем вересня 1919 р. $154.210.50

Повисша готівка є ульокована як слідує:

State Bank of Elizabeth, N. J.	$ 22.637.93
Peoples Saving & Trust Co., Hazleton, Pa.	10.237.62
Dime Trust & Safe Dep. Co., Shamokin, Pa.	8.310.59
Hudson County National Bank, Jersey City, N. J.	11.073.11
Union Trust Co. of New Jersey, Jersey City, N. J.	19.478.38
National Bank of Shamokin, Pa.	4.675.25
Guarantee Trust & Safe Dep., Shamokin, Pa.	4.725.86
Market Street National Bank, Shamokin, Pa.	11.663.71
Germania Mutual Savings Ass'n., Elizabeth, N. J.	13.248.13
Union County Trust Co., Elizabeth, N. J.	58.159.92
Разом	$154.210.50

МОРҐЕЧІ.

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. У. Н. Союз мав на реальностях на перший морґеч суму 68.050.00
Від 1. листопада 1918 р. до 30. вересня 1919 р. випозичено 7.500.00

Разом $ 75.550.00

За тойсам час сплачено на морґечі 18.975.00

З кінцем вересня 1919 р. на морґечах остає .... $ 56.575.00

Повисша сума на морґечах ульокована як слідує:

Stephen Kalakuka, Scranton, Pa.	6%	3.300.00
Elie J. Monense, Palisade Park, N. J.	6%	7.500.00
Harry B. Brockhurst, Jersey City, N. J.	6%	3.000.00
Charles E. Darnbush, New York, N. Y.	6%	3.000.00
Daniel Driscoll, Elizabeth, N. J.	5%	1.525.00
Adolf H. Engelke, Englewood, N. J.	6%	2.000.00
Byron G. Van Horne, Englewood, N. J.	6%	14.000.00
Stephen Milanowycz, Jersey City, N. J.	6%	1.400.00
Charles Lefchick, Elizabeth, N. J.	5%	8.850.00
Zaporozska Sitch, Carteret, N. J.	6%	4.500.00
Konstantine Kirczow, Jersey City, N. J.	5%	7.500.00
Разом		$ 56.575.00

БОНДИ.

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. У. Н. Союза мав в бондах $234.647.00
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. ульоковано в банках 22.500.00

Разом $257.147.00

Відтягнено з книжок секретаря бонди, які віддано в 1918 р. Alien Property Custodian 19.500.00

З днем 30. вересня 1919 р. в бондах є ульоковано $237.647.00

Повисша сума є ульокована в слідуючих бондах:

Число бондів			Номінальна вартість	Вартість при закупні
50	City of Newark, N. J.	4 %	50.000.00	50.880.00
47	City of New York, N. Y.	4 „	47.000.00	44.415.00
25	City of Jersey City, N. J.	4 „	25.000.00	23.875.00
32	City of Bayonne, N. J.	4½ „	32.000.00	33.357.00
10	City of Trenton, N. J.	3½ „	10.000.00	9.570.00
10	County of Essex, N. J.	4 „	10.000.00	10.050.00
65	Liberty Bonds	4¼ „	65.000.00	65.000.00
5	Liberty Bonds	4 „	500.00	500.00
		Разом	$239.500.00	$237.647.00

Реальність У. Н. Союза (власний дім) 19.500.00
Позичка друкарні „Свободи" 21.000.00

ФОНДИ.

Фонд посмертний:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд посмертний виносив 233.099.58
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 140.116.14
Перенесено з фонду резервового 13.282.14 153.398.28

Разом $386.497.86

За той час виплачено посм. запомог в сумі 163.858.27
Відтягнено з книжок секретаря посмертні запомоги, які в 1918 р. віддано до Alien Property Cust. 8.699.40 172.557.67

Фонд посмертний з днем 30. вересня 1919 р. виносить $213.940.19

Фонд резервовий:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд резервовий виносив $128.800.68
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 12.868.91

Разом $141.669.59

За тойсам час перенесено з сего фонду до фонду посмертного ... 13.282.14

Фонд резервовий з днем 30. вересня 1919 р. виносить $128.387.45

Фонд адміністраційний:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд адміністраційний виносив .... $ 28.383.50
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 34.175.12

Разом $ 62.558.62

За тойсам час виплачено з сего фонду 33.883.53

Фонд адміністраційний з днем 30. вересня 1919 р. виносить ...... $ 28.675.09

Фонд убогих:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд убогих виносив 7.343.93
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 6.920.10

Разом $ 14.264.03

За тойсам час виплачено запомог 3.792.00

Фонд убогих з днем 30. вересня 1919 р. виносить .... $ 10.472.03

Фонд народний:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд народний виносив .... $ 5.443.73
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 4.243.76

Разом $ 9.687.49

За тойсам час з сего фонду виплачено 4.275.65

З днем 30. вересня 1919 р. фонд народний виносить .... $ 5.411.84

Фонд конвенційний:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд конвенційний виносив .... $ 3.177.68
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 6.763.84

Позаяк з сего фонду не було жадних розходів, тому фонд конвенційний з днем 31. вересня 1919 р. є .... $ 9.941.52

Фонд сирітський:

На послідним річним засіданю 31. жовтня 1918 р. фонд сирітський виносив .... $ 85.557.65
Від 31. жовтня 1918 р. до 30. вересня 1919 р. вплинуло 43.149.76

Разом $128.707.41

За тойсам час з сего фонду виплачено запомог 19.344.31
Відтягнено з книжок секретаря сирітські части, які віддано в 1918 р. до Alien Property Custodian 17.258.72 36.603.03

З днем 30. вересня 1919 р. фонд сирітський виносить $ 92.104.38

Повисші фонди ульоковані як слідує:

Фонд посмертний:

В банках готівка	$ 63.228.19
Бонди	143.212.00
Морґечі	7.500.00
Разом	$213.940.19

Фонд резервовий:

В банках готівка	$ 42.822.45
Бонди	16.990.00
Морґечі	49.075.00
Реальність	19.500.00
Разом	$128.387.45

Фонд адміністраційний:

В банках готівка	$ 7.675.09
Позичка друкарні „Свободи"	21.000.00
Разом	$ 28.675.09

Фонд убогих:

В банках готівка	$ 10.472.03
Разом	$ 10.472.03

Фонд народний:

В банках готівка	$ 5.411.84
Разом	$ 5.411.84

Фонд конвенційний:

В банках готівка	$ 9.941.52
Разом	$ 9.941.52

Фонд сирітський:

В банках готівка	$ 14.659.38
Бонди	77.445.00
Разом	$ 92.104.38

БІЛЯНС З ДНЕМ 30. ВЕРЕСНЯ 1919 Р.

Стан чинний:		Стан довжний:	
Готівка	$154.210.50	Фонд посмертний	$213.940.19
Бонди	237.647.00	„ резервовий	128.387.45
Морґечі	56.575.00	„ адміністраційний	28.675.09
Реальність	19.500.00	„ убогих	10.472.03
Друкарня	21.000.00	„ народний	5.411.84
		„ конвенційний	9.941.52
		„ сирітський	92.104.38
Разом	$488.932.50	Разом	$488.932.50

(Дальше буде).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(Оголошеня женитьби не приймаєсь).

ДО КРАЮ! Хто хоче працювати на корабли кілька годин денно при легкім занятю, нехай звернеть ся до: GREENWICH LABOR AGENCY, 129 Greenwich Street, New York, N. Y. 124—

ПАРОХІЯ св. Арх. Михаїла з Ню Гейвен, Конн., пошукує дякоучителя котрий би міг провадити хоральний спів, як також дїточу школу. По близші інформації прошу зголошуватись під адресу: КАРОЛЬ СТАСЮК, 93 James St., New Haven, Conn. 39-42

ПАРОХІЯ гр.-кат. в Ramey, Pa., потребує сейчас дякоучителя. Інтересовані зволять ласкаво голоситись до: GR. CATH CONGREGATION, Ramey, Pa. 139-42

ОГОЛОШЕНЄ.

Всїм інтересованим подаю отсим до відомости про зміну моєї адреси, котра буде відтепер: REV. P. SEREDA, 350 W. Sixth St., Elmira, N. Y., Bell Phone 2812. Всї в околици Елмайри жиючі Українці котрі би бажали собі від мене якоїнебудь духовної обслуги, нехай звертають ся на висше подану теперішну адресу. 39-41

Де є мій брат **ДМИТРО БАЛЯС**, з села Городиславичі, повіт Бібрка, Галичина. Довший час перебував в Ню Йорку, Н. Й. Хтоби про него знав або він сам, зволить зголосити ся до KSENIA BALAS, 335 Bainbridge St. Philadelphia, Pa. 13

Пошукую свою братову **ОЛЕНУ ДЕЛІКАТ**, з села Мшанцова, повіт Бережани, Галичина. Перед чотирма роками перебувала в Сиракюз, Н. Й. Хтоби про неї знав або вона сама, зволить зголосити ся до: MICHAEL DELIKAT, Box 428, Hudson, N. Y. 139-141

Пошукую **КАТЕРИНИ ВОЙТОВИЧ І ГАФІЇ ТРОЯНОВСЬКОЇ**, з села Нагородице, пов. Бібрка. Давнїйше перебували в Ню Йорку. Голоситись до: MARY UHLEWYCZ, 224 Third St., New York, N. Y. 39-40

Пошукую братового сина **ФЕДЯ ЦІША**, з села Владичи, повіт Тернопіль, Гал. Хтоби о нїм знав або він сам, нехай зголосить ся до мене: SAM CISZ, 125 Bergen St., Harrison, N. J. 39-41

Пошукую свого шваґра **ФЕЦЯ КРУКА**, з Вислока, повіт Сянік, Галичина. Хтоби про него знав, або він сам, зволить в дуже важній фамілійній справі зголосити ся до: KIRYLO SALAGA, Box 485, Correapolis, Pa. 39-43

Пошукую свого брата **ІВАНА ДЖАЛИКА-МИХАЙЛА**, з села Тулоків, повіт Снятин, Галичина. Перебував в Шікаґо, Ілл. Хтоби про него знав або він сам, зволить зголосити ся до: ANNA DZALYK-MICHALO, 207 York St., Toronto, Ont., Canada. 39-41

Пошукую **МИХАЙЛА СТИСЛА**, з Настасова, повіт Тернопіль, Галичина. Хтоби про него знав або він сам, зволить зголосити ся до: SEMAN CISH, 125 Bergen St., Harrison, N. J. 39-41

Посилайте гроші своїй родині до краю тільки через Американсько-Українське Бюро в Філядельфії. Адреса: American Ukrainian Bureau, Inc., 322 N. 8th St., Philadelphia, Pa. 118—

Пошукую свого шваґра **ФЕДОРА ТКАЧА**, з Шутромивиць, повіт Заліщики, Галичина. Хтоби про него знав або він сам, зволить в важній справі зголосити ся до: JOHN WACEK, Makoti, N. D. 37-3

Пошукую свою сестру **АНТОСЮ КОБИЛЮХ**, з села Журавники, повіт Львів, Галичина. Перед 5-ма роками перебувала в Брукляні, Н. Й. Хтоби про неї знав або вона сама, зволить зголосити ся до: MARIA KOBYLUCH, 965 E. 67th St., Cleveland Ohio. 137-3

Пошукую в важній справі свого пасерба **СТАНИСЛАВА ВЕРБІЦЬКОГО**, з Комарна, повіт Рудки, Галичина. Хтоби про него знав або він сам, зволить зголосити ся до: JOHN POPOWITZ, 184 Heelwig Street, Detroit, Mich. 35-43

ПОШУКУЮ ЖЕНЩИНИ, якаб занялась домом і трома дїтьми. Дїти в вїці від 3-ох до 9-ть літ. Зголоситись межи 6-ою а 8-ою годиною вечер до ELKO SOKOLUK, 626 E. 5th Street, New York City. 134-39

Пошукую свого вуйка **ІВАНА КРАЙНИКА**, з села Пилипче, повіт Борщів, Галичина. В 1914 році перебував в Пітсфілд, Масс. Хтоби про него знав або він сам, зволить зголосити ся до: W. YAKIWCZUK, 115 Tamimas St. Jackson, Mich. 138-40

Пошукую своїх краянів, **ОЛЕКСУ ПАХОВКУ і МАРТИНА ЯХ**, з села Вацевич, повіт Дрогобич, Галичина. Хтоби про них знав або вони самі, зволять зголосити ся до: WASYL KOSAK, 128 Hayes St., Chester, Pa. 8-40

Де є мого брата дочка **ГЕЛЕНА КРИТОВИЧ**, з села Ободівка, повіт Збараж, Галичина. Хтоби про неї знав або вона сама, зволить в дуже важній справі зголосити ся до: PETER RYHULYK, 621 So. American Street, Philadelphia, Pa. 37-39

Де є **МАРІЯ ЖИЛА**, з села Любянки Нижні, повіт Збараж, Галичина. Хтоби про неї знав або вона сама, зволить в важній справі зголосити ся до: DMYTRO ATAMANEC, 14 Grayling Ave., Hamtramk, Mich. 35-40

Де є **СЕМКО КВАСНИЦЯ**, з Отсисакова, повіт Золочів, Галичина. Він перебував в Мікізракс, Па., де полишив дитину у свого шваґра, і виїхав подібно до Геркімер, Н. Й. Хтоби про него знав, або він сам, зволить зголосити ся до: THAM SKARADA, 6 Chamber St., McKees Rocks, Pa. 136-39

ПОТРЕБА РОБІТНИКІВ до фабрики при випалюваню вугля з дерева і виварюваня вапна. Голоситись до: KEYSTONE WOOD PRODUCTS CO., First National Bank Building, Olean, N. Y. 38-44

КОЛИСАНЕ КРІСЛО З МУЗИКОЮ. Чи хочете аби ваша дитина була все весела і мала чим забавити ся, замовіть собі крісло граюче (колибач) з музикою. Се буде гарний дарунок на Різдво для вашої дитини. Пишіть до: ANTON ZUBRYK, 470 Henderson St., Jersey City, N. J. 139c148

Американсько-Українське Бюро в Філядельфії є одиноке українське товариство в Америці що має шифкарти до краю і з краю до Америки. Адреса: American Ukrainian Bureau, Inc., 322 N. 8th St., Philadelphia, Pa. 118—

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Для боротьби з анархією.

Міністер справедливости Палмер подав проєкт, а сенатор Пойндекстер і посол Соммерс доповнили його, — як вести боротьбу зі змагаючою ся анархією. Коли парлямент зберееть ся в грудни на другу сесію, він має взяти під увагу сей проєкт, котрий каже: 1) Що особа, яка буде писати, друкувати або розповсюднювати або заохочувати устно насильне поваленє правительства — буде узнана винуватою і наложить ся на неї кару не більше як 50.000 долярів гривни або 20 літ криміналу; 2) Особи, обвинені в нищеню приватної власности або ушкодженю особи в боротьбі проти зорґанізованої власти, — будуть заслані не більше як на 40 літ до криміналу або покарані гривною 50.000 долярів; 3) Властителі реальности, коли позволять, аби в їх забудованих переводжено збори різко протиправительственні, — будуть також карані.

Проганяють російських кольоністів.

З місцевости Каза Ґранде, повіт Пайнел, стейт Арізона, прогнано минувшої суботи всіх російських кольоністів. Аґенти землі не сходіли продавати їм землю, бо Росіяни відказали ся були сповняти військову службу. Усіх їх, разом з кольонізаційним аґентом, запаковано до зелізничого воза і вислано з кольонії.

Президент скликує нову промислову конференцію.

Президент Вілсон скликав на 1-го грудня нову промислову конференцію для обговореня економічних справ краю.

В Голіок основано Січ.

В Голіок Масс., основано Січ, до якої вписало ся вже 27 членів. Перші збори відбули ся минувшої неділї і тоді вибрано січову старшину, до якої війшли: П. Федчишин, кошовий; І. Дзвінник, осаул; Н. Лицишин, секретар; М. Мазур, скарбник; Гр. Бабій, О. Кучар, хорунжі; Т. Ґульович, господар; І. Кушак, сурмач. — Кошовий нової Січи в листі до нас дякує всім новоприступившим членам-Січовикам, що — згуртувавшись під один малиновий прапор та затягнувши пісню „...Ми українські радикали, ми ненавидим ляцькеє ярмо..." — присягли житє віддати за справу рідної України.

Збіжева корпорація буде продавати муку.

Щоби доказати, що муки тепер не бракує, так як се впевняють декотрі спекулянти, — збіжева корпорація постановила продавати муку по зниженій ціні. Корпорація каже, що 12 фунта муки люди будуть могли купити за 75 центів ся продавати муку в мішках по 12¼ фунта і 24¼ фунта. Се має наступити найдальше до трох тижнів.

Платня професорів університету.

Професорам університету „Єйл", в Ню Гейвен, Конн., котрі одержували доси 4.000, 4.500, і 5.000 долярів річної платні — підвисшено на 5.000, 6.000 і 7.000. Застережено притім, що надзвичайні сили будуть діставати річно 8.000 долярів. Нова скаля платні обовязує до 30 червня 1920 року. Директори факультетіт будуть побирати від 6.000 до 8.000 долярів платні.

Місячний прихід з зелізниць.

Оповіщено урядово, що за вересень 1919 року правительство мало 3,391.419 долярів чистого приходу з операції зелізниць.

Право любови й ощадність.

(U. S. Treasury Department.)

Недавно повернувший з війни американський жовнір, шукаючи за роботою, найшов одно місце, де його хотіли приняти до роботи, але він мусів відказати ся, бо йому обіцяли дати аж таку велику плату за його роботу що як би він виплатив всі свої конечні розходи, то йому-б не остало ся на „айскрім" для дівчини, і на „карфер", щоб її відвідати. Розуміє ть ся, що він мав повне право відказатись від сеї роботи, бо всі авторітети конституційного закона кажуть, що конституція Злучених Держав позволяє чоловікови залюбити ся в дівчину. Се потрібне для його житя і щастя.

Бувший президент Злучених Держав Теодор Розевелт сказав, що не лише право, але й обовязок кождого Американця перед народом є любити ся з дівчиною.

Є дуже богато людий, котрі добре заробляють і знаходять ся в такімсамім положеню як той бідний жовнір. Вони не мають гроший на любовні видатки просто тому, що гроший не щадять. Будучність таких людий не є ніяк гарантована. А не гарантована тому, що вони не щадять гроший.

Кождий житель Америки повинен уживати всего того, на що позволяє американська конституція. Кождий може опустити можливість щастя з тої малої причини, що він николи нічого не щадив. Кождий доляр, відложений від тижневої платні і ужитий на купно „Вор Сейвінґ Стемпс" і на щось подібного, є початком гарантії будучого щастя. Як чоловік докаже, що він щадить і є спосібним думати про свою власну будучність, то йому можна довірити будучність.

Найдено тіла Ескімосів камінного віку.

Професор Пенсильванійського університету Вен Велінґ знайшов на Алясці ціле село Ескімосів, в котрім находили ся замерзлі тіла. Сі тіла, як впевняє учений, належать до тих Ескімосів, що жили в камінній добі. Дещо тих тіл професор Велінґ привіз до Філядельфії до університетського музею. Вони богато ріжнять ся від тіла сучасних Ескімосів.

ВСЯЧИНА.

Як заховують ся зьвірята підчас землетрясеня.

Оповідають, що підчас землетрясеня в Неаполї, 26. липня 1805 р., у тім місци, де найсильнійші були потрясеня, вже кілька мінут передтим зачала рогата худоба ричати і передними ногами напирати о землю, що вівці блеяли і виривали ся з загороди; що домашний дріб кричав дико, а пси будили господарів. Се дасть ся легко пояснити, передівсім при вульканічних потрясенях. Здаєть ся проте, що правдиве є донесене римського письменника Еліяна про землетрясенє, що знищило Гелїке. Він оповідає, що 373 р. перед Христом, коли в Ахаї було землетрясенє, вже пять днів перед загладою міста Гелїке вивандрували відтам всі ласиці, вужі, миши тай инші подібні зьвірята дорогою, що вела до Кореї. — Зі зьвірят домашних кричить, кудкудакає, блеє, рже, ричить при сильнім землетрясеню всьо, що лише жиє. Найгірше заховують ся тоді пси. В Месині 1783 р. вите їх було таке страшне, що їх убивано. Виють вони, хотяй землетрясенє скінчить ся. Пси і коні випружують ноги в бік і похиляють голови до землї. Навіть птахи в повітри непокоять ся. Вони підчас калябрійського землетрясеня 1783 р. літали цілими стадами без перестанку і не хотіли ніде сісти. 1856 р. в Альтіїрі так перепудили ся соловії тай инші птахи, що ледви по кількох днях дали ся чути. В часі землетрясеня в Квінтеро, Чілї, 1882 р. не переставали морські птахи кричати через цілу ніч. Навіть в мори виходять риби, що звичайно жиють у глибинах, на верх. Передівсім в Мессині 1883 р. показала ся морська риба, звана там чінчільо, що жиє в піску, на дні моря і не показуєсь, так громадно, що ловлено її цілими гурмами. Про землетрясенє в Кимаці 1802 р. пишуть, що риби з ріки Оріноко вискакували.

Населене Кореї.

Населене Кореї, далекосхідного острова, що домагаєть ся независимости від Японії, виносить 17,057.030 душ — після обчисленя з минувшого року. Се є 3,744.015 душ приросту за вісім літ.

Щоби випродукувати три фунти шовку, то на се потреба аж 2.300 шовкових гусільниць.